FOTO

REDACTIE C. HELFERICH

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE C. MISSET N.V. DOETINCHEM ★

Ook Maartse buien trotseert de Gevaert Gevapan 33° film!

Deze foto werd onder moeilijke lichtomstandigheden gemaakt in het vroege voorjaar. De voor dergelijke opnamen bij uitstek geschikte film is Gevapan 33°. Uiterst gevoelig met een, in verhouding tot de grote gevoeligheid, fijne korrel, biedt Gevapan 33° U de mogelijkheid succesvolle opnamen te maken bij de allermoeilijkste belichtingsomstandigheden. Met Gevapan 33° kunt U bovendien, ondanks korte belichtingstijden, met kleine diafragma's werken. Fotografeer ook in het vroege voorjaar buiten en binnen met Gevapan 33°.

Gevaert FILM

N.V. HANDELSONDERNEMING GEVAERT - 's-GRAVENHAGE

PAPIERWARENFABRIEK

A. Dorgelo & Zonen

GOUDA

Specialfabriek voor

Verpakkingsartikelen

voor fotografen en fotohandelaren

★

FOTOMAPJES
FOTOZAKJES
ENVELOPPEN
in alle maten met en zonder strohoordrug
KLEINBEELDMAPPEN
NEGATIEFALBUMS
voor kleinformaat 6 x 6 en 6 x 9 negatieven
BRIEFKAARTMAPPEN
ATELIERMAPPEN
NEGATIEFCOUVERTS
LOSBLADIGE REPORTAGE ALBUMS

Vraagt monsters en prijzen van onze

Enveloppen met veiligheidssluiting

ELKA

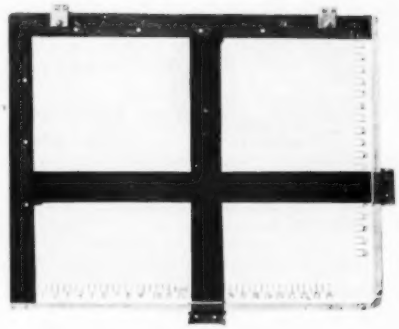

VERGROTINGSRAMEN 18 x 24

prima uitvoering . . . . . **ƒ 22,50**

Levering uitsluitend via de erkende Fotohandel

Alleenverkoop :

J. Sanders Foto- en Kino-Import

Laurillardlaan 15, SANTPOORT, Tel. 8094 (K 2560)

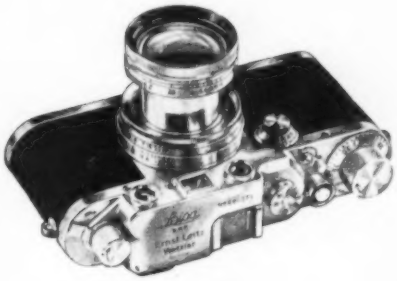

Leica

De pionier en het voorbeeld van alle kleinbeeld-camera's.

★

Alléén de **Leitz' fabrieken** te **Wetzlar** zijn in staat een dergelijke precisie-camera te fabriceren. Wie dus werkelijk hoge eisen stelt aan zijn foto's, koopt 'n **Leica.** Er zijn 3 modellen :

LEICA Ic., met Elmar f : 3.5/5 cm ..... ƒ 576.—

LEICA IIf., met gekoppelde afstandmeter en ingebouwd synchroon-mechanisme, met Elmar ..... ƒ 836.—
Idem met Summitar f : 2 ..... ƒ 1216.50

LEICA IIIf., heeft bovendien z.g. langzame momenten en sluiter tot 1/1000 sec.
Met Elmar ..... ƒ 1083.50
Idem met Summitar f : 2 ..... ƒ 1464.—
Idem met Summarit f : 1,5 ..... ƒ 1632.—

Bijpassende echt leren paraattas ..... ƒ 41.—

Uitvoerige omschrijving met afbeeldingen vindt U in het Leica-prospectus, dat elke fotohandelaar U gaarne toezendt.

★

Levering geschiedt uitsluitend door de erkende fotohandelaars.

Imp. N.V. ODIN - NIJMEGEN

E. LEITZ WETZLAR

Wilt U hebben dat

al Uw opnamen

schitterend slagen

fotografeer dan met

ferrania

rolfilms

en Uw resultaten zijn prachtig!

U kunt geen betere rolfilms kopen

Bij elke goede fotohandelaar verkrijgbaar

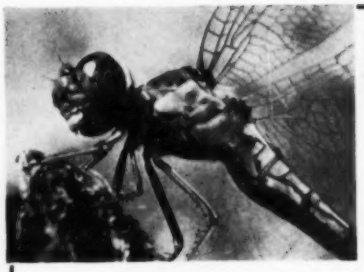

Leica Novoflex II 1/30 sec.

ZO'N FOTO maakt U zonder moeite UIT DE HAND met de NOVOFLEX apparaten en balgen.

Verkrijgbaar voor LEICA, KINE-EXAKTA en straks voor CONTAX-S, PRAKTIFLEX en PRACTICA, één HULPSTUK voor MACRO-, MICRO- en TELE-fotografie

Vraagt inlichtingen en demonstratie bij een goede fotohandelaar, alleen HIJ kan U deze pra ht-apparaten leveren.

MINERVA-FOTO - ARNHEM

P. J. Wiersma - Uiterwaardenstraat 71 - Amsterdam-Z.

Goed gereedschap is het halve werk, **daarom .....**

Mafi (Max Fiedler)

Donkerekamer VAK-apparatuur

Uit voorraad leverbaar:

Ontwikkeltanks met vele toebehoren
Tankverwarmers
Electrische Spoelmachines
Drukkasten
Bovenstukken voor Drukkasten
Waterfilters
Belichtingsklokken
Ontwikkelklokken
Positiefnummerators
Ontwikkelschalen (onbreekbaar en zuurbestendig)
Glansmachines (enkel en dubbel)
Snijmachines
Donkerekamer Wandlampen
enz., enz.

Bezoekt onze toonzalen of vraagt inlichtingen bij:

FOTO-GROOTHANDEL

Fa Dr A. H. C. VAN SENUS

ROTTERDAM — Avenue Concordia 100
Postadres: Polanenstraat 39 — Telefoon 22729

TEWE

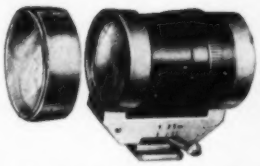

POLYFOCUS universele zoeker voor kleinbeeld
instelbaar van 35 tot 200 mm.
Extra voorzetlens voor 28 en 30 mm.

Levering uitsluitend via de erkende Fotohandel

Prijs ƒ 170.—, incl. lederen étui
Voorzetlens ƒ 17.50

Alleen-Importeurs:

J. Sanders Foto- en Kino-Import
Laurillardlaan 15, SANTPOORT, Tel. 8094 (K 2560)

ORIGINELE

KLEURENFOTO'S

OP PAPIER

in elk formaat volgens het Agfacolor of Gevacolor negatief-positief procédé

Onze lange ervaring op dit gebied garandeert correct eerste klas werk met een levertijd van slechts één week

Ontwikkelen - Afdrukken - Vergroten

EERSTE TWENTSE KLEUREN-LABORATORIUM

VAN BEURDEN-HENDRIKX

HENGELO (O.)
Langestraat 19
Telefoon K 5400-5416

Alleenvertegenwoordiger voor Nederland:
HIJMANS' Foto- en Kinogroothandel N.V., Muzenstr. 37, Den Haag

DALCO

FILM en PAPIER

Vraagt Uw fotohandelaar !

Wenst U een orthochromatische, een panchromatische of een ultra-panchromatische film - er is een **Dalco film** voor al Uw opnamen !

NEDERLANDSCHE
FOTOGRAFISCHE
INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN
HOLLAND

Door inruil verkregen camera's

Contax II met Sonnar F 2.— verchroomde uitvoering in Paraattas	f 495,—
Foca 24 x 36 mm met F 3.5 en gekoppelde afstandmeter in tas; als nieuw	„ 275,—
Contax IIa met Sonnar F 1.5, model 1951 in Paraattas, zeer weinig gebruikt	„ 1150,—
Contessa 24 x 36 mm met Zeiss Tessar F 2.8 in Paraattas	„ 495,—
Super Pontura 6 x 9 cm met Zeiss Tessar F 4.5 niet coated in Compur met gekoppelde afstandmeter	„ 275,—
Argus 24 x 36 mm met Anastigmaat F 3.5 coated Amerikaans model, gesynchroniseerd met tas en Flash apparaat	„ 145,—
Zeiss Nettar 6 x 9 cm met F 6.3 — 4 snelheden	„ 39,50
Voigtländer Bessa 6 x 9 cm met Vaskar F 4.5 coated Prontor S, gesynchroniseerd	„ 115,—
Voigtländer Bessa 6 x 9 cm met Vaskar F 4.5 in Compur	„ 125,—
Zeiss Ikonta 6 x 9 cm Novar F 4.5 Prontor S coated	„ 125,—
Kodak 6 x 9 cm F 12.5 in luxe Paraattas	„ 39,—
Rolleiflex 6 x 6 cm met Zeiss Tessar F 2.8, model 1951 met tas	„ 695,—
Kodak Retinette 24 x 36 mm met F 6.3 — 4 snelheden, als nieuw	„ 49,—

8 mm Opneemcamera's

Revere met F 1.9 snelheden 8 - 12 - 16 - 24 - 32	f 395,—
Ciné Nizo met Rodenstock F 1.9 snelheden 8 - 16 - 32 - 64 met tas	„ 425,—
Ditmar F 1.8 Fix Focus 2 snelheden 16 - 32 en ingebouwde optische belichtingsmeter	„ 395,—
Eumig met Schneider F 1.9 en ingebouwde belichtingsmeter	„ 475,—
Siemens met F 2.2 laatste model, voor dubbel acht films	„ 375,—
Zeiss Movikon met Sonnar F 2.— — 4 snelheden en eenbeeldinrichting	„ 325,—

„FOKA" N.V.

Admiraliteitstraat 8 abc
2e Middellandstraat 23
ROTTERDAM
Tel. 22242-24422-34644

SCHNEIDER OPTIK KREUZNACH

OBJECTIEVEN

voor FOTO en KINO

Vergrotingslenzen

Componar 4,5/50 mm **f 76,—**
Componar 4,5/75 mm **f 79,—**

CAPI

FOTO-KINO

CAPI

Kalverstraat 115
AMSTERDAM

ILOCA Ia

met Ilitar 2,9, volgesynchroniseerd, rompontspanner en sperinrichting met Prontor S sluiter

f 170.–

ILOCA IIa

met Ilitar 3,5, volgesynchroniseerd, rompontspanner en sperinrichting met Prontor S sluiter. **Gekoppelde Duitse** kleinbeeldcamera voor slechts

f 280.–

Vraagt Uw fotohandelaar inlichtingen

Importeur:

BOAS Foto-Import

Groenburgwal 69 - Tel. 35684 - 35863 - Amsterdam-C.

Veilinggebouw „DE VIJZEL"

Keizersgracht 616 - Amsterdam - Tel. 37167

FOTO, KINO FILMS EN INSTRUMENTEN

kunnen dagelijks bijgevoegd worden

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden — Vraagt condities

Makelaar N. C. A. I. Groenendijk, Veilinghouder

THE MOVIE TONE FILM

LAARESSINGEL 38, ENSCHEDE, TELEFOON 2840

Alle 8 - 16 mm filmbewerkingen worden door ons uitgevoerd

Verkoop van

16-8 mm FILMS

Speelfilms, Kluchten, Teken-, Sport-, Culturele en Muziekfilms.

Een lijst wordt op aanvraag gaarne toegezonden

Echte

KLEURENFOTO'S OP PAPIER

volgens Agfa-Color Negatief-Positief procédé

in ieder gewenst formaat, binnen 1 week leverbaar. Uitsluitend klassewerk, neemt eens proef!

Ontwikkelen - Afdrukken - Vergroten

FOTO GOBO

ENSCHEDE · OLIEMOLENSINGEL 37 TEL. 5271

AFD. KLEURENLABORATORIUM

7e Jaargang no 3 - Maart 1952

FOTO

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen.
Officieel Orgaan van de Nederlandse Fotografen Kunstkring.

•

Redactie: D. Helfferich.
Redactie adres: IJsselkade 24, Doetinchem. Telef. 341 en 342.
Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer N.F.K.

Druk: Smit - Hengelo.

•

Uitgave: Uitg. Maatschapppij „C. Misset" N.V., Doetinchem; postgiro abonnementen 502259. postgiro advertenties 502260; postgiro afdeling Boekhandel 502258. Postrekening voor België Antwerpen no 308163. Telefoon Doetinchem 341 (3 lijnen).

•

Verschijning: Maandelijks, op de Vrijdag omstreeks het midden van de maand, behoudens bij bijzondere evenementen.
Abonnementsprijs: *f* 9.90 per jaar bij vooruitbetaling voor leden van bij de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen aangesloten verenigingen en clubs - voor niet-leden *f* 11.— per jaar bij vooruitbetaling; voor het buitenland (behalve België) *f* 12.50. Abonnementsprijs voor België frs 225 per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers *f* 1.—, in België frs 20.

•

Uit de inhoud van dit nummer:

Beslist nieuwe ontwikkeltechniek . . . . . Blz. 59
Op de Snijtafel . . . . . „ 60
Wij vrouwen . . . . . „ 67
C. J. J. Schaepman 80 . „ 73
Onderzoek Promicrol I „ 76
Bondsnieuws . . . . . „ 82
Uitslag Foto-wedstrijd . „ 83

Foto op de omslag:
Emile Verfaillie, Merxem

Van de Redactie

Het gaat er nu toch werkelijk op lijken, dat nieuwe mogelijkheden zijn aangeboord voor de ontwikkeltechniek, waarbij men zowel de korrel sparen kan als de belichtingstijd kort kan houden. Eerst gaven wij een verslag over de prestaties van de VON-L ontwikkelaars, die in de U.S.A. met zoveel kabaal geadverteerd werden, en waarbij de belangrijkste — van de zeker ietwat sensationele — beweringen juist bleken te zijn. Nu is ons rapport klaar over de Promicrol, en daarbij blijkt, dat de Engelse fabrikant daarvan een welhaast wetenschappelijke voorzichtigheid heeft nagestreefd, als hij beweert dat men slechts de halve belichtingstijd moet gebruiken, terwijl het in de practijk nog minder kan.

„Schijnbare gevoeligheid" is een begrip geworden sedert wij f.k. ontwikkelaars kregen, die met een steeds fijner korrel ook een steeds rijker latent beeld nodig hadden; 2 x, 3 x overbelichten werd in het geheel niet abnormaal, en men heeft ons daartegen vaak genoeg horen mopperen, omdat de negatiefkwaliteiten, wat de brilliance betreft, er niet beter op werden. Een film van 17/10 werd daardoor zo'n 14/10, en men deed goed, er een eigen gevoeligheidswaardering op na te houden, die dus in nauwe relatie hing tot de eigen ontwikkelaar. Wij vergaten dat élke gevoeligheidsaanduiding een schijnbare is, want het resultaat van een ontwikkelproef.

In feite bepaalt dus het vermogen van de ontwikkelaar om bepaalde details er al of niet nog uit te halen, de gevoeligheid van het materiaal. Het materiaal is als het huishoudgeld, dat vele mogelijkheden biedt doch ook grenzen heeft, en de ontwikkelaar is als de huisvrouw: de een kan er zich extraatjes van permitteren en de andere komt er nooit mee toe.

Hoewel de f.k. ontwikkelaars die aan alle kanten opdoken in de glorietijd van Kleinbeeldfoto dus even interessant blijven, lijken zij nu toch historie te worden, evenzeer als de Landschaftsplatte van 200 H & D nog alleen voortleeft in onze met een tedere glimlach verzachte herinnering. Het wás een systeem naar een fijne korrel, maar niet het meest efficiënte. Nog zijn wij er niet, maar het begin is er wel, waarbij men er mogelijk nog toe komen gaat, de gevoeligheid van ons materiaal vast te leggen in 2 grondgetallen, één voor lage en één voor hogere kleurtemperatuur, en dan de ontwikkelaars eveneens een gevoeligheidsfactor zullen krijgen, waarmee het grondgetal vermenigvuldigd moet worden om de juiste gevoeligheid te verkrijgen. Dat die „grondgetallen" dan nog eens raar zouden kunnen staan tegenover wat wij nu als gevoeligheidsaanduiding accepteren, blijkt nu reeds uit het rapport bij de Plus X en de XX. Ook de ontwikkelaars zouden wel eens vreemde „gevoeligheidsfactoren" kunnen vertonen, waarbij het universele metol-hydrochinon-sodaatje (dat er „alles uithaalt") achter staat bij een toekomstig f.k. product. Doch hoe dit ook worden zal: er komt thans weer wat romantiek los, met mogelijkheden voor (eerlijk) jagerslatijn, zoals in de goede oude dagen.

Op de Snijtafel

Foto's voor deze rubriek kunnen te allen tijde worden gezonden naar redactie FOTO, Uitg. Mij „C. Misset" N.V., Doetinchem, met vermelding links boven op de enveloppe: Snijtafel. De heer Hens verzamelt deze foto's, en kiest daaruit om zijn onderwerp te illustreren. Men houde er rekening mee, dat zij aldus lang in portefeuille kunnen blijven. Zend niet groter in dan 13 × 18 of 18 × 24 maximaal, liefst ongemonteerd. De beste foto uit de oogst van elke maand wordt door de heer Hens gewaardeerd als Foto van de Maand, en door ons met een premie (deeltje ter keuze uit de Foto-serie) beloond. Zend goed werk in, het behoeft niet volmaakt te wezen, maar het moet wel iets willen uitdrukken.

Er zouden aan de bespreking van de Kerstsalon nog vele artikelen gewijd kunnen worden, ware het niet, dat het beter is te eindigen op een tijdstip dat men nog niet verzadigd is en om zelfs de schijn te vermijden, dat men deze Salon te veel in het middelpunt der algemene belangstelling wil stellen. Wij willen in deze bijdrage dan ook nog slechts enige algemene opmerkingen maken en nog een 2-tal interessante specimen aan een korte beschouwing onderwerpen. Ieder kunstwerk moet naar de tijdgeest waarin het vervaardigd is, beoordeeld worden en wanneer ik in gedachten de 13 Kerstsalons de revue laat passeren, dan denk ik onwillekeurig: „Hoe zou de uitspraak van de jury die deze laatste Salon beoordeeld heeft, geweest zijn wanneer zij de inzendingen van 1934 voor ogen had gekregen". Wat toen bekroond werd, zou nu misschien zelfs niet voor plaatsing in aanmerking zijn gekomen. En omgekeerd: „Hoe zou de jury van 1934 het werk van deze Salon, als datzelfde werk toen was ingezonden, hebben beoordeeld". Langzaam maar zeker heeft zich een in 't oog vallende evolutie voltrokken en een uitspraak over deze evolutie zal eerst door latere generaties gegeven kunnen worden.

Wanneer men de „algemene" voorwaarden van de Kerstsalon opslaat, dan luidt art. I „De tentoonstelling heeft een uitsluitend artistiek karakter. Alleen fotowerken van hoge artisticke waarde en zuivere technick komen voor plaatsing in aanmerking".

Dit eerste artikel heeft in de loop der jaren geen verandering ondergaan en toch vraag ik mij thans af of de redactie nog wel volkomen verantwoord is. Is de artisticke waarde tegenwoordig nog wel primair? Een foto kan artistiek onberispelijk zijn en in zekere zin *nog niets zeggen*. Het gaat er tegenwoordig niet in de eerste plaats meer om wat er op staat, maar wat er *in* zit. Ideaal is natuurlijk wanneer hetgeen er „op" staat en er „in" zit in volkomen harmonie zijn. Dat is een eeuwig blijvende waarde, maar wanneer men heden ten dage moet kiezen tussen het er „op" of er „in", dan slaat de weegschaal naar het laatste over en neemt men de tekortkomingen van het eerste op de koop toe. Wat de technische zuiverheid betreft, daarin is geen verandering gekomen, alleen slechts een verbetering of beter gezegd het stellen van veel hogere eisen dan vroeger het geval was. De fotografie van heden is hoe langer hoe meer van „vrije kunst", „toegepaste kunst" geworden. En ook op deze Salon is dat op overtuigende wijze tot uiting gekomen. Binnenkort, dit voorjaar, zal een andere tentoonstelling de aandacht van Fotografisch Nederland trekken, n.l. „de Fotoschouw 1952", te houden te 's-Hage en georganiseerd door de Nederlandse Fotografen Kunstkring, ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van die Kring. Dat daar het neusje van de zalm geëxposeerd zal worden, daar kan men bij voorbaat van verzekerd zijn.

Het peil zal zich wel op zulk een hoogte bevinden, dat vele amateurs afgeschrikt zullen worden, omdat zij bevreesd zijn die hoogte toch nooit te zullen bereiken. Maar daarom het hoofd niet laten hangen, kalm doorgaan, niet afgunstig worden en zich troosten met de gedachte, dat er méér fotografen zijn die minder dan die meer presteren.

Een van de series die algemeen de aandacht, zowel van fotografen als belangstellenden heeft getrokken, was de buiten mededinging geëxposeerde inzending van het jurylid Cor van Weele, een nog jeugdige vaktotograaf te Amsterdam. Als portrettist belooft deze vakman veel voor de toekomst. Van het 6-tal portretten op formaat 50 x 60 op Gevaluxe, trof mij het meest het in dit nummer gereproduceerde portret. Poseren is niet gemakkelijk en er is maar een zeer klein percentage modellen voor wie dat de gewoonste zaak van de wereld is. Vandaar dat van een fotograaf een enorme dosis vakmanschap, mensenkennis en... zelfbeheersing wordt gevergd. Iedere portretfotograaf, die niet onverschillig tegenover zijn werk staat, is bij iedere opneming tot het uiterste gespannen, al mag hij er niets tegenover zijn model van laten blijken. Zijn rust moet de nervositeit van het model elimineren en zijn voornaamste taak is een contact tot stand te brengen. Gelukt hem dit, dan zal het model op zijn gemak worden gesteld, de spanning zal verdwijnen en de kans op een natuurlijke houding en gelaatsuitdrukking wordt daardoor vanzelf groter. Men denke er niet te licht over het model een houding te laten aannemen, die niet alleen artistiek voldoet, doch tevens het hare ertoe bijdraagt om het karakter tot zijn recht te laten komen. In één beeltenis de psyche van een persoon te vertolken, kan niet anders dan door soms jarenlange ervaring worden verkregen. Zeker, men kan wel eens geluk hebben, maar dat mag nooit de basis zijn, waarop men kan steunen. Dat vrijwel ieder model gespannen is — en vrouwen nog meer dan mannen — ligt voor de hand. Ieder mens toch is meer of minder ijdel, en men wil op zijn voordeligst uitgebeeld worden. Bovendien laat men een portretfoto eigenlijk nooit voor zichzelf maken. Ze is bestemd voor

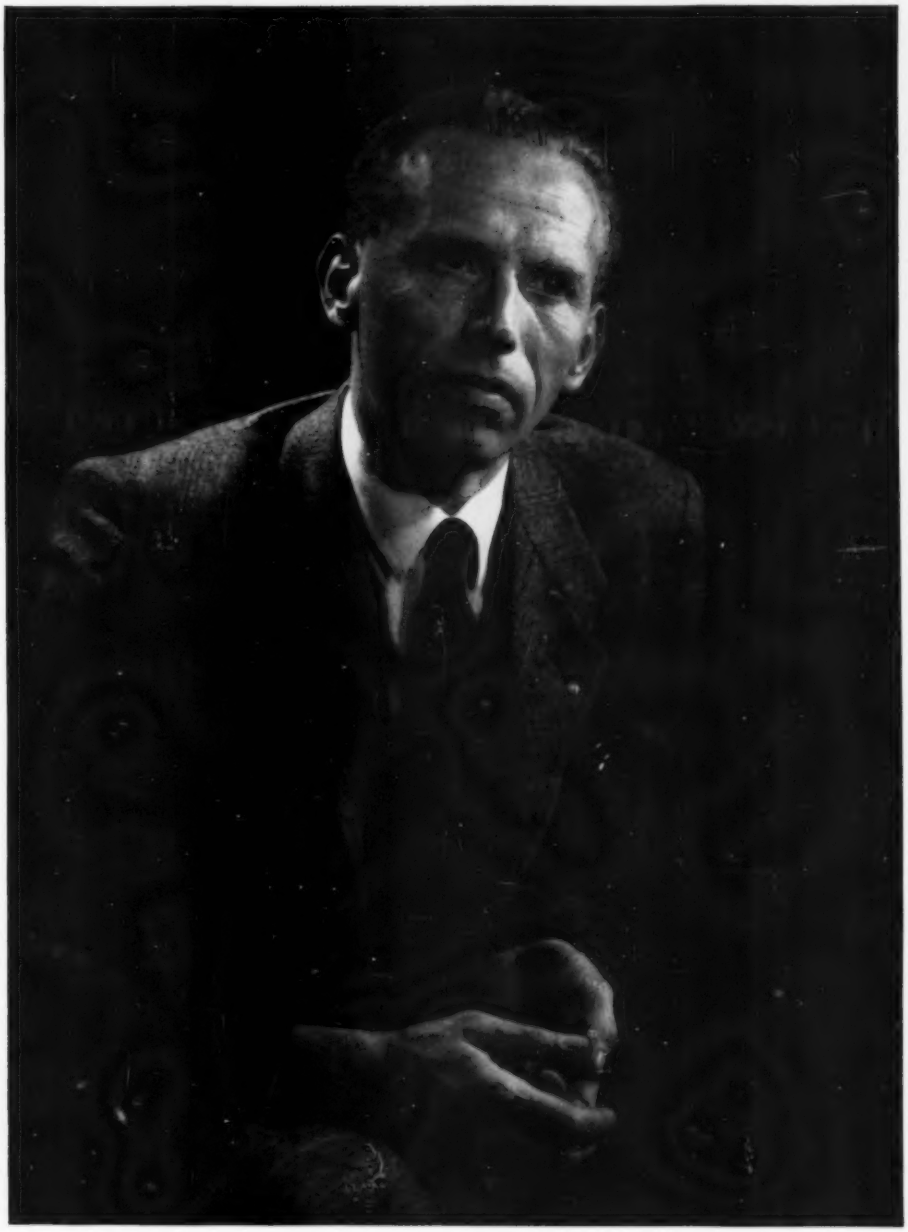

Cor van Weele, Amsterdam

Portret van een dominee
15e Kerstsalon (Bondssalon)

Een portret in de werkelijke zin van het woord, een uitbeelding namelijk, waardoor men de mens ontmoet, tegenover deze mens geplaatst wordt. Let eens op hoe prettig deze figuur in het vlak is opgebouwd, terwijl er in feite toch ook niets op te bouwen viel, want deze houding is daarvoor te persoonlijk en natuurlijk.

Mr F. E. de Wilde, Oegstgeest

Lopen.....
15e Kerstsalon (Bondssalon)

Laten we u verklappen, dat er juryleden waren die er eerst overheen keken, en er leden waren, die het ding zo kostelijk spontaan en van-binnen-uit vonden, dat zij hem vrij hoog waardeerden. Het typisch bewegend effect ontstaat vermoedelijk voor een groot deel door de schaduwwerking van hand en hoofd op de muur.

andereen en terecht is men bevreesd voor critiek. Het is inderdaad een merkwaardig verschijnsel, dat als men een doorsnee-amateur en nog meer een leek, een foto van een landschap, stilleven, die of wat ook toont en de foto heeft karakteristieke, artistieke kwaliteiten, het oordeel vrijwel algemeen gunstig is. Maar toon iemand een portret en de critiek is niet van de lucht. De een vindt de afgebeelde sprekend gelijkend, de ander „Neen, je bent dat niet", een derde: „ja, je bent het wel, maar toch ook weer niet. Waar het in zit, kan ik niet zeggen". Dat is over het algemeen het oordeel van personen die allen het model kennen. Toch is dit niet zo vreemd als het lijkt, daar ieder mens een ander volgens eigen geaardheid ziet. Want dat is het verschil tussen objectief en het menselijk oog, dat bij de mens verschillende associaties een rol spelen. Evenals de mens het vermogen bezit het beeld dat op het netvlies omgekeerd wordt afgebeeld, weer recht te zetten, zo is zijn oordeel over de gelijkenis van de personen zelden of nooit objectief, doch steeds subjectief.

Sympathie of antipathie spelen een grote rol bij de beoordeeling en slechts weinigen kunnen zich daarboven verheffen. Eenzelfde eigenaardigheid bij 2 personen zal, wanneer men tegenover de ene sympathie, tegenover de andere antipathie gevoelt, op tegenovergestelde wijze worden beoordeeld. Het in dit nummer afgebeelde portret door Cor van Weele spreekt voor zichzelf en het is een van die gevallen,

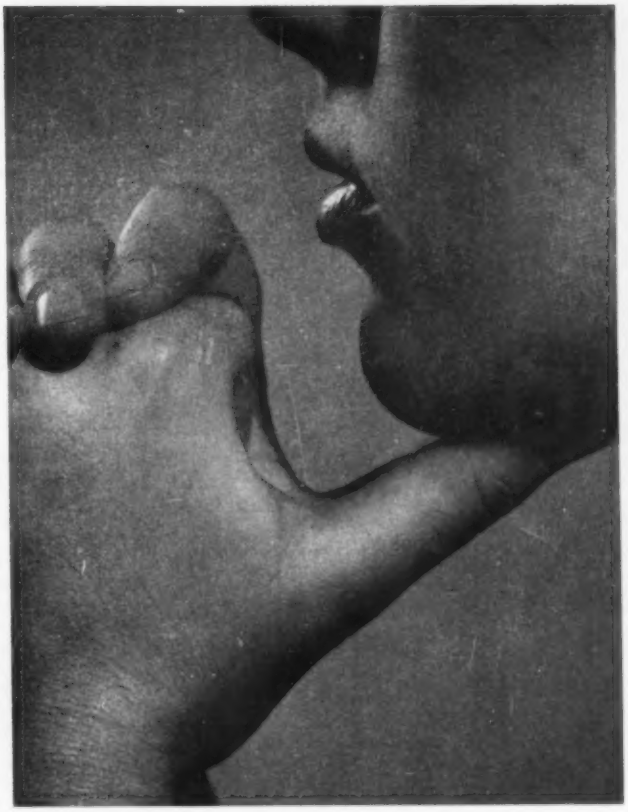

W. F. H. v. d. Berg, Scheveningen — *Twee vormen, een gedachte*

waarbij men, al heeft men de persoon nooit gezien, onwillekeurig en enthousiast uitroept: „dit portret moet gelijken". Het is alsof men met het model in dezelfde kamer aanwezig is, alsof men hem iets vertelt waarnaar hij belangstellend luistert. Het is als bij de portretten van Frans Hals, waarbij men eenzelfde gewaarwording ondergaat. Hals was ook een mensenkenner en hij gaf ook zijn ogen de kost. Hij bestudeerde de mensen in al hun doen en laten en zijn vlotte penseelstreek stelde hem in staat (in voor die tijd en voor die techniek zeer korte tijd) de waargenomen karakteristiek van een persoon vast te leggen. Hoe geheel anders werkte Rembrandt. Hals dynamische candid-uitbeeldingen, Rembrandt statische portretten. Technisch zijn de portretten van Cor van Weele bijna volmaakt en als er wel eens iets te verbeteren zou vallen, dan kan dit slechts als de bekoring van het onvolmaakte worden beschouwd. Zo stoort mij even het m.i. te hoge licht op het rechter oor. Men moet de portretten in natura hebben gezien om een lofzang te kunnen houden over het Gevaluxe, waar hij inderdaad heeft weten uit te halen, wat er in zit, iets dat lang niet iedereen lukt. Het is als bij een Leica en Contax, waarvan het gros der bezitters

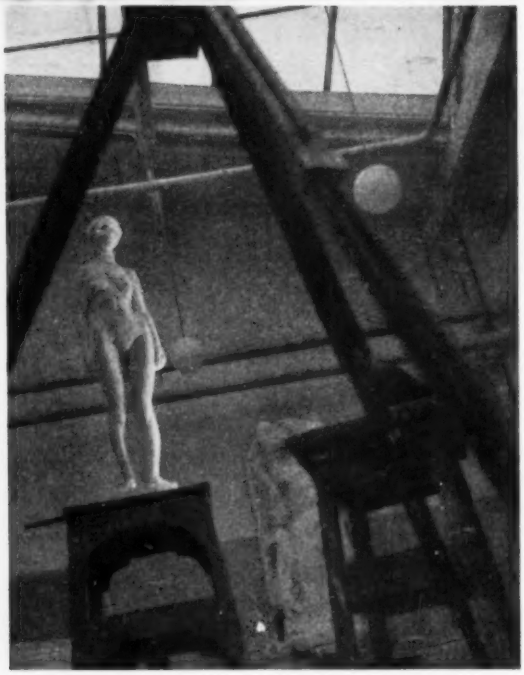

W. F. H. v. d. B. *De twee fotografen*

er evenmin uit weet te halen wat er in zit. Ik stel mij voor dat Van Weele eens niet buiten-mededinging had ingezonden. Aan wie zou de A.A.F.V.-bokaal zijn toegekend? Aan Scherer of aan Van Weele? En dan stel ik mij de jury voor die tussen beiden de keus zou moeten doen. Twee vogels van zo diverse pluimage, dat een beslissing heel zwaar zou zijn en hoe die ook uitgevallen was — aan de ene of andere kant — ze zou misschien evenveel voor- als tegenstanstanders hebben gehad. Beide inzendingen hebben ieder voor zich hoogstaande kwaliteiten, al zijn ze van verschillende aard. Zouden tenslotte de krachtsinspanning en de te overwinnen moeilijkheden de doorslag geven, dan zou *mijn* weegschaal naar Van Weele overslaan.

Van een geheel ander gehalte is de kleine dreumes van Mr F. E. de Wilde uit Oegstgeest. De foto draagt geen titel en als er een gegeven moet worden, dan kan het niemand anders dan de maker zelf zijn, die daartoe in staat is. Hij alleen heeft de situatie gezien, ook gezien datgene wat wij op de foto niet zien, want wij zien slechts een detail. Bevat het negatief méér dan wat de foto toont? Ook dat weten wij niet. Gedurfd, maar raak en verantwoord. De uitgestoken hand, waarschijnlijk die van de Vader is het kompas waarop de kleine zeilt. Het is zijn richtsnoer en steun, niet in concrete, maar in abstracte zin. Hij voelt zich te groot om nog aan het handje te worden gehouden, maar toch is het voor hem een geruststelling dat als er gevaar zou dreigen, hulp dadelijk bij de hand is. Dit is althans voor mij de inhoud van dit gegeven. Dit is het wat dit beeld mij bij aandachtige beschouwing gezegd heeft. De kleine blijft hoofdmotief maar de naar achteren uitgestrekte arm en hand kunnen niet gemist worden.
En hiermede nemen wij afscheid van de 13e Nationale Kerstsalon, hopende en verwachtende dat de 14e weer, wat het gehalte betreft, een paar graden zal stijgen. Gaarne wil ik nu nog enkele „Snijtafel"-foto's bespreken.

„*Twee vormen, één gedachte*" is een merkwaardige foto en het bespreken méér dan waard. Technisch perfect, zowel wat weergave van de huidstructuur betreft, als de fraaie toonschaal. De foto bezit een prachtige dieptewerking en kop en handen komen prachtig los van de achtergrond. Er zit reliëf in. Het is bovendien een sprekend voorbeeld, dat men wat ideeën aangaat, nooit uitgepraat raakt. Mij valt de decoratieve werking zo bijzonder op. Bekijk vooral de lijnwerking van de negatieve vorm A (zie fig. I), die op zichzelf reeds een grote aantrekkingskracht bezit. Dit kan minder van de vorm B gezegd worden, die wat gratie betreft aanvechtbaar is. Wanneer het bovenste kootje van de duimen in plaats van gestrekt, gebogen was, wellicht zou de vorm dan sierlijker geworden zijn. Met de verlichting van gelaat en handen staat en valt het resultaat. Het is juist gezien beide in een donkere toonschaal te houden, met even een hoogste lichtje op de onderlip. Men ziet geen ogen en toch is de gelaatsuitdrukking wel degelijk aan te voelen. Het is in één woord een gedurfde compositie en een bewijs van een aparte visie op een gegeven. De opname werd gemaakt met een 6 x 9 camera van onbekend fabrikaat, objectief 4.5, diafragma 8, belichting 1/5 sec op Ilford Pan 28°.

Van veel meer belang zouden voor mij de gegevens omtrent de verlichting van het motief zijn, want zolang wij die niet kennen, heeft de belichtingstijd weinig waarde. Ik meen althans te mogen aannemen, dat hier van kunstlicht gebruik is gemaakt en dan zou een kleine situatieschets met juiste aangifte van plaats, hoogte en lichtsterkte der lichtbronnen, alsmede of al dan geen gebruik is gemaakt van reflectie — en (of) diffusieschermen voor de lezers van grote waarde kunnen zijn.

„*De twee fotografen*" en „*Toen werd het weer stil*" vormen een twee-eenheid en zijn markante voorbeelden van moderne compositie. Ze zijn aanvechtbaar, breken met alle bestaande normen, maar geven aan de andere kant toch een bewijs dat de maker zich tracht los te wringen uit het keurslijf der bestaande opvattingen. Men moet hierover eigenlijk niet in debat treden. De fotograaf van heden begeeft zich op een hellend vlak, zo ook hier, zowel in figuurlijke als in werkelijke zin, want hier helt inderdaad alles. Er is gebroken met de wetten der zwaartekracht waarbij een verticale lijn toch altijd als een verticale lijn wordt gezien. De waarde voor mij zit in het zoeken, in het experiment en al zal men tienmaal de plank mis slaan, wanneer men een elfde maal een aannemelijk resultaat bereikt, dan is het werk niet tevergeels geweest.

Bij „*de 2 fotografen*" is het de driepoot op de voorgrond die de titel aannemelijk maakt. Ze is mij te wazig, te onscherp. Men zou de situatie ter plaatse moeten bestuderen om na te gaan of het omvallen van standaards en beeld niet vermeden had kunnen worden. Wie de gehele compositie echter langdurig bekijkt, ziet de electrische bollampen slingeren en wordt duizelig. Ik vraag mij af: „Zou de compositie in waarde verminderen, indien bij beide foto's de uitsnijding als volgt had plaats gehad?" Met opzet behield ik bij „de 2 fotografen" het venster in de rechterbovenhoek om de ateliersfeer meer tot haar recht te laten komen, ook al zal dit door sommigen weer veroordeeld worden.

W. F. H. v. d. B. *Toen werd het weer stil!*

Beide opnamen werden gemaakt met een Rolleicord-Viotar 3,5; diafr. 8 — 1/5 sec op Ilford FP 3 (28°) — met daglicht en één 500 wattlamp in reflector.

En hier volgt dan de foto van de maand, waarvoor ik deze keer „*Er was eens*" koos. U weet wel dat de uitverkorene niet volmaakt behoeft te zijn, want ik heb evengoed als U gezien, dat de pluim boven het hoofd van het rechter figuurtje storend is. Gelukkig is het verschil in scherpte dusdanig, dat het storende iets in kracht vermindert. Maar evenals bij iedere candidfoto, want dit is er een van het zuiverste water, moet men de tekortkomingen aanvaarden. Hoe lang zou het duren eer de fotograaf weer eens zo'n geluk te beurt valt? Een brillance, die uit technisch oogpunt niet te verbeteren is. En dan die sprookjesachtige achtergrond met die prachtige detaillering. Men gaat onwillekeurig fantaseren. De Moeder met het sprookjesboek voor de kinderen gezeten, die in de ban zijn geraakt door het sprookje over de dwergen. En het stenen dwergje op de paddestoel krijgt leven. Vooral de aandacht van de kleinste is voortreffelijk. Behalve intensieve aandacht

DE FOTO VAN DE MAAND

„Er was eens....." van G. Lepez, Roeselare, België. Gemaakt bij avond strijklicht waarbij een hoge muur de achtergrond donker gehouden heeft.

Indien men de pluim achter het kinderkopje te bezwaarlijk acht, kan er altijd van de dreumes nog een deelvergroting worden gemaakt.

spreekt uit de blik ook een klein beetje angst en het geeft haar nog een zekere rust dat het oudere broertje het handje vasthoudt. Wat heeft de fotografie toch verschillende aspecten, ook zuiver technische. Het origineel dat voor me ligt, is op hoogglanzend-wit vergroot en ik kan mij niet voorstellen, dat het op welk ander papier van welke tint ook beter tot zijn recht zou komen. Dertig jaar terug zou men er niet zo enthousiast over geweest zijn. Dit is inderdaad zuiver fotografisch, ook al kan ik andere tinten, zoals bij een broomverfdruk, even goed waarderen. De clichémaker heeft in ieder geval een goede dag wanneer hij een dergelijke foto te reproduceren krijgt. Hoeveel foto's krijgt men niet onder ogen, waaruit tengevolge van de zware slagschaduwen blijkt, dat de opname in de volle zon is gedaan, terwijl van het zoneffect niets te bespeuren is. Hier straalt de zon je tegen op de meest sublieme wijze en de foto heeft toch alle toonwaarden behouden.

J. J. HENS

DRUKFOUTENDUVEL

.....zei ik tot iemand, maar hij kon niet, want hij was niemand..... Anne Cor van Weele, die het verdraaide drukfoutsatertje niet dankbaar wezen kon, omdat het van hem, die blijkens ons „coming-men" toch zeker wel iemand is, tot een niemand gemaakt werd. Eén letter teveel, en kijk eens, wat een zot, denigrerend zinnetje er op pag. 47 kwam.

Wim Hana, wiens pech met Kissling-patronen wij de vorige keren weergaven, wijst ons er op, dat hij niet de fout maakte van te lage spanning, doch voor de ontsteking een condensator-ontlading gebruikte, gevoed met 22½ Volt. Ook kan zijn synchro-contact niet vuil zijn, want de camera is vrijwel nieuw; met flitslampen heeft hij geen pech. Dan staan ook wij voor een raadsel.....

Van 4 April tot 12 Mei zal in het Stedelijk Museum in Amsterdam (Paulus Potterstraat 13) een *expositie* zijn van werk van *Emmy Andriesse, Eva Besnyö, Carel Blazer* en *Cas Oorthuys*. Wie zich Foto '48 herinnert, beseft dat deze mensen in staat zijn, iets bij elkaar te brengen dat een stuk persoonlijk karakter draagt en het bestuderen meer dan waard is.

Gedateerd Januari 1952 gaf *Gevaert* wederom archiefdocumentatiebladen uit over Gevaert amateur *kinefilms* (omkeerfilms) 16, 9½ en 8 (dubbel 8) op spoelen, en over het *Scientia* materiaal (lichtgevoelig materiaal voor wetenschappelijk werk).

NODIG MOET HIER DE HAND GEDRUKT WORDEN VAN

J. W. van Eekeren („Focus" in Rotterdam) die op 29 Februari zijn zaak verbouwd, vernieuwd en verbeterd zag en dat liet doen omdat hij dat — terecht — een mooie bekroning achtte voor zijn zilveren zakenjubileum;

F. J. M. Moussault (Fotopers- en Filmbureau Het Zuiden) die goede reden had op 1 Maart terug te denken aan Burg. van Lanschot, die met de foto's van Moussault Den Bosch zo grote bekendheid wist te geven — en nu viel er ook hier weer aan 25 jaar groei en bloei te denken;

Jos. Hartog (Mauritsweg in Rotterdam), die heeft laten bouwen, breken, gieten, storten, hameren, timmeren, zagen en vijlen, voor zijn klanten een ongevallenverzekering had lopen tegen gevolgen van vallend gesteente, en 19 Februari om 5 uur het lampje boven de kassa niet meer nodig had — de verf was droog, de aannemer had de laatste nagel geslagen (na de eff. opening gaat J. H. dus zelf verder met „timmeren") en we waren allen welkom in een moderne zaak. Proficiat heren!

ONTVANGEN:

Van het Centraal Projectie Instituut, Raamplein 1, Amsterdam, aanvullende lijsten van beschikbare filmstroken, die een voortreffelijke uitbreiding betekenen voor het onderwijsmateriaal e.d.

Wij vrouwen

★

Mijn knuffel is amateurfotograaf. En dat is de enige dissonant in ons jeugdig huwelijk. Zoiets als fixeerzout in een prima uitgebalanceerde ontwikkelaar, zegt mijn knuffel. Ik weet niet of dat erg is, maar naar mijn gevoel zit er een flinke schep in. Toch probeer ik me hevig voor de fotografie te interesseren. Ik heb namelijk eens in een fotoblad gelezen dat vrouwen hun mannen steeds alle mogelijke steun moeten geven bij de uitoefening van hun hobby. „.....Dan zult u ook de verheugenis kennen die de fotografie kan schenken....." stond er. Werkelijk het stond er. Maar tot op heden is die verheugenis verre gebleven.

Reeds in onze verlovingstijd heb ik getracht mijn knuffel daadwerkelijk bijstand bij zijn werkzaamheden te verlenen. Maar mijn fotoridder bleek dan plotsklaps.....

Na de dag waarop men ons feliciteerde en met rijst gooide ben ik echter met emmers moed begonnen hem te helpen een hoekje van onze slaapkamer in te richten voor donkerekamer. Een klein hoekje maar, zei mijn knuffel. Dat bij het zien van de benodigde afmetingen van dat kleine hoekje al een emmer moed leeg was, lag natuurlijk niet aan mijn knuffel. De tweede emmer raakte ook al spoedig en volkomen leeg bij het spoelen van de foto's van onze huwelijksreis. Er scheen nl. iets te mankeren aan de door mijn knuffel ingenieus geconstrueerde afvoer van het spoelwater in onze vaste wastafel. Pas toen het water door het plafond van de benedenburen kwam, merkten we dat er iets mankeerde aan het op goed vertrouwen verlaten vermuftige apparaat. Toch kon deze gebeurtenis mij niet zodanig ontmoedigen, dat ik het voorstel van mijn fotoheer, om mij het ontwikkelen van glasplaten te leren, afsloeg. „Dat kan zelfs een eend nog leren", zei mijn fotoheer. Maar edoch. Een schoon ontwikkeld negatief glibberde mij in het donker door de vingers. Er volgde een geluid, dat de indruk vestigde alsof er iets kapot ging en mijn knuffel sprak woorden. Woorden zoals ik nog maar eenmaal eerder van hem had gehoord. Dat was in een zeilboot toen ik aan het verkeerde touwtje trok en het zeil naar beneden kwam. In paniek vluchtte ik de donkerekamer uit, waardoor een plas licht naar binnen schoot en er blijkbaar iets gebeurde met de overige nog in de ontwikkelaar liggende platen.

Niemand zal het mij kwalijk kunnen nemen dat ik, na deze ietwat rumoerige geboorte van mijn loopbaan als foto-assistente, niet meer deel nam aan de practische uitoefening van des knuffels liefhebberij.

Toch verleen ik nog steeds medewerking aan het tot stand komen van eerste prijzen.

Als mijn knuffel, die alsmaar portretten probeert te maken, een nieuwe verlichting heeft uitgevonden, of een nieuw glimprocédé om lichtjes op je gezicht te laten glimmeren, u weet vermoedelijk wel wat ik bedoel, of als hij wil weten hoe een gepoederd gezicht op een foto er uit ziet, dan ben ik proefkonijn. En ik ben proefkonijn met overtuiging. Een ideaal konijn. Een tam konijn. Ik zit urenlang op onze slaapkamer, pardon atelier, naar mijn echtvriend te kijken, verbuig mijn hoofd, krijg kramp in mijn armen en de foto's mislukken. Maar dat is niet erg, want nu weet mijn knuffel hoe het wel moet. Tenminste soms. Het is alleen maar triest dat, als hij weet hoe het wel moet, hij zijn verworven kennis op anderen in toepassing brengt. Met het gevolg dat ik geen enkele foto van mezelf heb. Wel van anderen. Stapels.

Maar je gaat als vrouw van een fotograaf toch niet naar een fotograaf. Bovendien heeft mijn knuffel iets tegen vakfotografen die portretten maken. Het schijnt dat er op het werk van die heren heel wat aan te merken is, want als ik mijn fotogemaal zo wel eens over deze fotomedicijnmannen hoor, dan is het erg mis met die heren.

Het kan natuurlijk zijn dat het ongunstige oordeel over deze heren is ontstaan door het feit dat niemand mijns knuffels portretten kan waarderen.

Dit verhaal dient echter niet om de wonderbare fotobelevenissen van mijn foto-echtgenoot op te dienen, doch om eens de aandacht te vestigen op ons vrouwen. Wel te verstaan de vrouwen van amateurfotografen. Want wij worden verwaarloosd. Schandelijk verwaarloosd. En dan nog niet speciaal verwaarloosd door onze fotomannen zelf, (hoewel daar ook het een en ander over te zeggen zou zijn), maar door de fotoperiodieken. En daar wil ik eens iets over zeggen. In bijna elk vakblad voor de huisvrouw vindt men ook een hoekje voor de man.*) In die mannenafdeling worden dan geen technische vraagstukken behandeld over vitaminen en calorieën en zo. Dat interesseert hen toch niet. Daarvoor zal er eerst weer een oorlog moeten komen. Neen, het zijn alle rustige, kalme, genoeglijke artikeltjes, die het doel hebben de man via een omweg waardering voor het beroep van de huisvrouw bij te brengen.

Maar in welk fotoblad vindt men een dergelijk hoekje voor de fotovrouw, die zelf niet fotografeert? Ik bedoel zo'n speciaal hoekje waarin geen zware technische bomen worden opgezet. Ook zou die enkele pagina voor ons vrouwen geen recepten hoeven te geven over het maken van een emulsie-pudding coated met een laagje sap ontwikkeld uit bessen, of een recept voor een sluierwerende stof ter opheldering van een door een sluierverwekkende substantie vertroebelend brein. Neen, die speciale vrouwenafdeling zou iets moeten vertellen over het fotograferen zelf. Zo simpeltjes weg. Dus recepten over het indelen van een donkerekamer, over de behandeling van foto-echtgenoten, over het doel van flessen ontwikkelaar op de kachel midden in de winter en flessen ontwikkelaar onder een alsmaar stromende kraan in de zomer, over een andere manier van foto's drogen dan op kranten op de vloer, op de stoelen, op de radio of op de broodtrommel. Begrijpt u me niet verkeerd. Wij fotovrouwen weten heus wel dat er boeken bestaan waarin bovenstaande vragen behandeld worden. Ongetwijfeld voortreffelijke boeken. Ze zijn ten minste duur genoeg. Maar ik heb de indruk, dat die fotoboeken net als de tijdschriften te eenzijdig zijn. Veel te eenzijdig. Zo manachtig. Want weet u wat wij fotovrouwen nu wel eens zouden willen weten zonder al die voortreffelijke, dikke en onbegrijpelijke boeken door te worstelen?

1e. Is het nu speciaal nodig dat de donkerekamer op

de slaapkamer gevestigd wordt, ook al heb je slechts een woon- en een slaapkamer met medegebruik van keuken, kelder en zolder?
En als het noodzakelijk is dat die donkerekamer op de slaapkamer komt, is het dan absoluut nodig dat je na een vergrotingsorgie van je echtgenoot eerst de hele kamer moet dweilen voor je naar bed kunt gaan?

2e. Verder zou een psychologische verhandeling over de behandeling van een foto-eega met chronisch gekriebel in zijn fotobrein ook zeer van pas komen. Zo zou ik door kunnen gaan; over een andere wijze van verwarmen of afkoelen van ontwikkelaar, het klaarmaken van fixeer of ontwikkelaar in een ander voorwerp dan je groente-emmer of melkkan, de noodzakelijkheid om films te fixeren in je beste emaille pan, het nut van ontwikkelaar om te roeren met de pollepel, de mogelijheid om portretten te maken op een andere plaats dan de slaapkamer, met lampen op de bedden en op de kast en dat alles zonder dat de zekeringen om de haverklap doorslaan.
Verder lijkt me een verhandeling over het financieel fotobestel ook zeer op de plaats. Want waarom moeten er altijd van die grote vellen papier gebruikt worden? En als dat dan toch moet, waarom is dan pas de vierde, vijfde of zesde vergroting helemaal goed?
Begrijpt u, dat zouden stukjes moeten zijn met een practische inhoud en vooral gespeend van onvertaalbare woorden.
Zo recht op het doel af en dan geschreven vanuit het standpunt van de fotovrouw. Ja, vooral vanuit dat standpunt.
Want dat is het nu. De fotobladen staan vol met uitingen van het tegenovergestelde standpunt. En dat tegenovergestelde standpunt slaagt er wonderbaarlijk in de huisvrouwelijke moeilijkheden gladjes over het hoofd te zien, of, als ze worden aangeroerd, er luchtigjes overheen te huppelen. En daar zou op deze wijze verandering in gebracht kunnen worden. Wij zouden dan in ieder geval weten wat ontkoombaar was en wat niet.
Ik geloof, dat dan ook aan ons vrouwen die verheugenis geschonken zal worden die onze mannen fotoamateurs in zo ruime mate genieten. Ik heb gezegd.

EEN FOTOVROUW

---

*) Noot van de redactie: dat doen die vrouwenblaadjes alleen om de — dokkende — echtgenoot te verzoenen met het feit dat hun vrouw een eigen blad heeft met een volstrekt onzinnige en beslist onvatbare inhoud, vlekkenmiddeltjes van Tante Lien en zo, of theemeubels-tevens-logeerkamer, die manlief niet maken wil, dan wel een verhaal over onhandelbare kinderen, terwijl je zelf al weet dat je paedagogie op dat punt mis was. Overigens: een aardig knollennutsje voor de kleine pruim, met peenmotiefjes die schijnen te ontstaan uit twee vasten tot een stokje maken en dan één af laten vallen, wat natuurlijk kolder is, maar schijnt te gaan. Moeten wij soms de fotografie in ons vrouwenplekkie populair maken door te vertellen hoe saucijsjes gebraden kunnen worden in een ontwikkelschaal — heerlijk vuurvast emaille, dames, als 't geen plastic is — of hoe u wecken kunt in een ontwikkeltank met thermometer? Hoe u heerlijke pudding kunt maken — van die wiebelpudding — door oude negatieven te farmeren en te spoelen, en dan de gelatine er af te koken? Hoe u bladerdeeg kunt rollen met de glansrol, of broeken oppersen in het glansapparaat. Zakdoekjes mangelen en drogen gaat er ook zo best mee, evenals dassen oppersen.

Tweede noot van de redactie, nadat inzendster heeft medegedeeld te hebben gezegd: U hebt gelijk, u hebt volkomen gelijk, u hebt volledig volstrekt gelijk. Nu ziet u toch maar het nut van vrouwenkrantjes. Daarin leest u elke keer, hoe kindertjes verknoeid raken en hoe je ze weer recht kunt buigen. Vrouwen zijn wijs, zo wijs dat zij nooit aan een man zullen zeggen dat alle mannen kinderen blijven en dat hun eigen man in 't bijzonder een kind is. Zij zeggen dat niet, omdat ze 't eigenlijk wel leuk vinden, zo'n grote jongen om zich heen te weten. Het kost hun moeite dat altijd te verzwijgen, en 't is nog tevergeefs ook, want we weten 't lekker toch en speculeren er op. Daarom knoeien we zo graag met water, dan moppert „moeder" wel, maar 't mag toch. Lees dus naarstig uw vrouwenbladje, en paedagogeer ons ijverig, maar onmerkbaar. Dan mogen we misschien ook nog een spoorbaan door de huiskamer naar de gang timmeren.
Kan het u overigens een troost zijn, dat vrouwen wijs zijn? Zij doen alsof ze hun mannen wijs vinden als die wijs, en grappig als die onwijs doen. Zij hebben op dat punt meer levenswijsheid dan een man; die meent dat hij altijd gekleed is in een gelijkmatige en strikt logische opvatting van het leven, omdat dit verstandelijk benaderd dient te worden, alsook de fotografie.

COMMENTAAR OP COMMENTAAR

Laat H. C. ons nu het volgende briefje schrijven:

Mag ik mij eventjes aan u voorstellen: 'n jonge fotograaf die elke maand op Foto zit te wachten! En nou zo'n foto op de omslag. Laat Joke wandelen in de wind zoveel zij wil, doch laat zoiets van de omslag weg. Plaats liever zo'n prachtfoto voorop als „Dienstwerk", welke nou binnen staat. Dit geeft ons blad een veel voornamer aanzien. De maker van „Joke" vindt ze misschien mooi, doch geeft u zoiets aan de heer Hens voor de snijtafelrubriek en anders maar voor de babybox. Wij hebben maar één mooi fotoblad, doch bederf het niet door 'n familiekiekje! (Mijn excuses aan de maker, maar ik moest mijn gemoed luchten).

En wij nu maar gemeend hebben dat „Joke" nog zo'n kwade prent niet was. Niet zo'n mooi poppetje, geen pinup-girl (waar ze in Zuid-Afrika voor zeggen: prikkelpoppie), maar een vrouw met karakter, die geniet van zon en wind. De foto mag dan voor sommigen onvolkomenheden hebben, maar wij vonden hem zo spontaan en eerlijk. Overigens: mocht hij met een box gemaakt zijn (maar dat was-ie niet) dan zou er wat voor te zeggen zijn, méér met een box te fotograferen.

Leica Fotografie nr 1-1952 geeft voortreffelijke sneeuw- en ijsfoto's van Stephan Kruckenhauser, een verhaal over walvisvangst, Leicaervaringen bij zware zee, fotograferen in staalfabrieken, de Leitz spiegelzoeker en enige theoretisch-technische artikelen.

Voor het geval uw dagblad het Telexbericht niet opnam, geven we het hieronder. Wij verstrekten reeds eerder daarover gegevens.
Op 3 April wordt in het Stedelijk Van Abbe-museum te Eindhoven een internationale fototentoonstelling geopend onder de titel „Fotografie als Uitdrukkingsmiddel". Hieraan wordt o.a. deelgenomen door de Amerikanen Edward Weston, Ansel Adams, Brett Weston en Fritz Henle, alsmede foto-organisaties uit Amerika, Frankrijk, Zweden, Duitsland, Italië en Engeland.

Limburgse fototentoonstelling. Van 29 Maart tot en met 6 April organiseert de A.F.C. Zuiderlicht te Hoensbroek in het kringverband van de Zuidlimburgse fotoclubs een „Limburgse fototentoonstelling". Hieraan hebben alle bij de Bond aangesloten clubs in Limburg hun medewerking verleend. De expositie wordt gehouden in de grote zaal van het Beambten-casino te Treebeek. De opening vindt plaats op Zaterdag 29 Maart om 17 uur. Op de openingsavond en de Zondagen zal om 20 uur een serie kleurendia's worden geprojecteerd en bij voldoende belangstelling ook op andere dagen. Voor de beste clubprestatie wordt een beker en voor de beste individuele prestaties worden medailles met inscriptie uitgereikt. De tentoonstelling is geopend op werkdagen van 16 tot 22 uur.

Er moet maar eerst een amateur-fotograaf in de staf van een fabriek zitten als de firma *Kuperus* in *Almelo* („Twentse Matrassenfabriek") en op een goede dag komt er een fotografisch artikel uitrollen. Men zond ons n.l. een eerste exemplaar van een *lampstatief voor amateurs*, van eenvoudige constructie (buis), maar zeer practisch, en wat zeer belangrijk is: laag in prijs. U weet hoe dat gaat: je zoudt zo'n ding graag zelf willen hebben, vraagt de directie van je fabriek of ze 't daar in verloren ogenblikjes voor je maken mogen, en dan komt er een artikel dat heel goed in het fabricatieprogramma past..... Dit statief is best, de constructie is simpel, sterk en vernuftig.

H. M. Dekking, Groningen — Salisbury Cathedral

Hiermede won Professor Dekking zijn prijs in onze wedstrijd, en in hoofdzaak wel door de zeer sterke ruimtelijke suggestie. Het negatief zal vertekend geweest zijn, en werd dus met projectie op een scheve grondplank onthoekt. Daarbij ontstaat een trapeziumvormige figuur, die hier terecht zo gelaten is. Overigens een expressiemiddel, dat men niet te vaak moet ontmoeten, en dus geen navolgingsgewoonte mag kweken.

Van Overal Vandaan

PLASTIC ALS BEELDDRAGER

Er komen wonderlijke berichten over een nieuwe synthetische vezel, de „Fiber V", die een uitstekend materiaal zou blijken te vormen als beeldrager voor filmmateriaal.
Ook als ondergrond voor bioscoopfilm en smallfilm zou deze nieuwe stof grote voordelen hebben boven het cellulose-nitraat en het cellulose-acetaat: de slijtage moet veel minder zijn en elke „rek" is verdwenen.
Afwachten.....

De Glasfabriek Leerdam gaf een nieuw boekje uit over sierglas, met het hoofdaccent op gegraveerd glas. Hoewel het ons toegezonden werd tenende ons oordeel over de daarin vervatte fotografische kwaliteiten te geven (uiterst verdienstelijk en technisch zeer goed werk), kan men ook niet loskomen van de bijzonder mooie ontwerpen. Een zeer geslaagd uitgaafje, precieus in formaatkeuze en kleurtoepassing, typografisch buitengewoon goed (diepdruk, twee kleuren).

De *Internationale fototentoonstelling Luzern 1952* acht het niet voldoende een groot kwantum prima foto's te laten zien, gerangschikt naar aard en onderwerp, doch wil vakman en amateur nog meer bieden. Men organiseert daarom straks een cursus *kleurenfotografie* (4 dagen, practijkinstructies over uitrusting, werkmethode, opnametechniek, beoordeling van het resultaat, excursies in de bergen), een cursus *microfotografie* (vele voortreffelijke apparaten aanwezig), een leergang *macrofotografie* (speciaal planten en dieren, onder leiding van een expert), een *Sinar*-cursus speciaal voor vakmensen, om met de Sinar-camera te leren werken (de Sinar is een — afwijkende — Zwitserse versie van de Nederlandse Supertechna), en foto-excursies, een voor het Alpenlandschap van Axenstrasse en Seelisberg (3 dagen) en een in het hooggebergte (3 dagen) van het Berner Oberland (Rosenlaui). Nadere inlichtingen verstrekt het Sekretariat der Weltausstellung, Reussweg 11, Luzern - Schweiz.

DE ROBOT DUIKT ONDER WATER

Wij hebben nog al eens een artikel van Windmeijer opgenomen (en hebben er zelfs nog een in portefeuille) waarin hij vertelt, met woorden en prenten, van zijn fotografische zwerftochten onder water. Men kent dus het principe.
Dat de Robot vroeg of laat ook tot onderduiker gepromoveerd zou worden, lag voor de hand, deze automatische camera met zijn grote scherptediepte is er welhaast ideaal voor. Wij geven hierbij een plaatje, dat duidelijk laat zien hoe knus de Robot droog achter een mooi ruitje de waterwereld bekijken kan. Men kan er zelfs zichzelf mee fotograferen (afstandsbediening), of series automatisch laten maken. De belichtingstijd wordt tevoren even ingesteld, diafragma en afstandsinstelling kunnen onder water gevegeld worden. De waterdichte kast is drukvast tot op 50 meter diepte onder water. Codenummer voor telegrafische bestellingen (die Duitsers toch) is UWI.

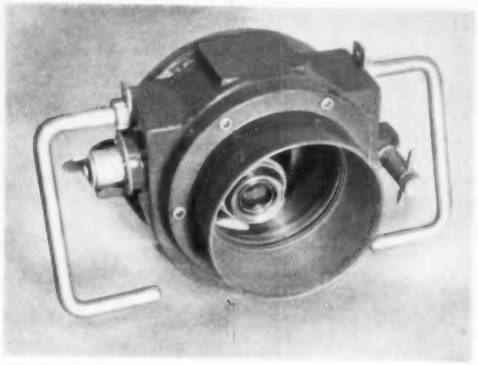

Men ontwikkelt thans in de Verenigde Staten een *vergrotingsapparaat met gasontladingsbuizen*, die verschillende kleuren licht kunnen leveren. Nu is het „koude licht" (principe TL-buis) in vergroters hier niet zo algemeen toegepast als daar, en het biedt o.a. het voordeel, dat men bij gebruik van veel ultraviolet licht leverende buizen vergroten kan op „gaslicht" papier en aldus de brede reeks gradaties gebruiken kan. Door de verschillende lichtsoorten te mengen of afzonderlijk te gebruiken, kan men groter of kleiner contrast op het bromidepapier bereiken. Dit is dus geen Varigam-principe, doch eenzelfde kwestie als al of niet vergroten met een lichtgeel filter. Ook dat beinvloedt de gradatie.
Men is er vermoedelijk toe gekomen, doordat met U.V. op gaslichtpapier vergroten veelal zeer zachte resultaten geeft. Door verandering (vergroting) van de golflengte kan men dan „harder" worden.

Polaroid, de firma van de *1 minuut camera*, blijkt het beginsel van een gevoelige laag op papierondergrond als negatief verder uit te buiten. Men kan dan n.l. op een weinig gevoelige laag toch kort belichten, omdat het witte papier het licht nog eens terugkaatst. Door nu een zeer gevoelige laag te gieten op papier zou men 5000 A.S.A. bereiken, dus momentopnamen kunnen verwezenlijken bij kaarslicht.

Men heeft — in de U.S.A. — weer wat gevonden om betere *projectieschermen* te maken: zeer fijn gesponnen glasvezel wordt verweven. Men behoeft zich geen zorg te maken, dat het scherm „kink" zou zeggen als men het onderstehoven loopt. Weefsels uit glasvezel zijn uiterst soepel en juist door deze grondstof sterk reflecterend. Zij hebben een „lichtend" effect onder bepaalde hoeken. Door een geschikte twijning van de draad zou het mogelijk zijn een projectiedoek te verwezenlijken dat geen „dode" reflectieplaatsen heeft.

De *chromogene ontwikkeling* (vorming van een kleurstofbeeld op dezelfde plaats als en tezamen met het zwarte zilver) wil men nu ook wetenschappelijk gaan gebruiken. Men maakte in Oostenrijk een *Röntgenmateriaal* als proef, dat uit twee films bestaat (z.g. bipack), resp. gevoelig voor 2 verschillende stralingen. Zij reageren dus verschillend op de weefsels in het doorgelichte lichaam. De films worden apart chromogeen ontwikkeld, met b.v. als resultaat, dat een tuberculeuze aandoening in een sterk contrasterende kleur gesignaleerd wordt. Het zou het lezen der Röntgen-negatieven belangrijk vereenvoudigen, doch wel nog steeds alleen voor deskundigen mogelijk laten.

Men zal zich herinneren dat wij niet zo lang geleden een Telexbericht opnamen over *Japanse objectieven*. Thans treffen wij in het orgaan van de Duitse fotografische industrie het volgende aan:

In letzter Zeit sind photographische Objektive der japanischen Firma Nippon Kogaku, auf dem Markt erschienen. Das Erscheinen dieser Objektive wurde von einer Propagandawelle begleitet, die von der Presse kritiklos weitergegeben wurde. Es handelt sich vorwiegend um die Objektive Nikkor 1 : 1.4, 1 : 1.5 und 1 : 2, f = 5 cm, die auch in Contax- und Leica-Fassungen angeboten werden.

Diese Objektive werden mit den hochwertigen deutschen Erzeugnissen verglichen und diesen als ebenbürtig, zum Teil als überlegen, an die Seite gestellt. Die Untersuchungen der uns vorliegenden Kollektion der japanischen Objektive führten jedoch zu einem anderen Ergebnis.

Die japanischen Konstruktionen sind in keiner Weise originell. Man hat versucht die berühmtesten deutschen Erzeugnisse nachzuahmen. Dieser versuch ist mislungen; es fehlt den japanischen Objektiven die vollkommene Schärfe und Brillanz unserer Sonnare. Auszerdem hat man deutlich den Eindruck, dasz die Japaner die Gleichmäszigkeit der Fabrikation nicht mit Sicherheit beherrschen, wie man das bei den Original-Sonnaren gewohnt ist. Und schlieszlich entdeckt man, dasz das Nikkor 1 : 1.4, f = 5 cm nur ein Oeffnungsverhältnis von 1 : 1.5 hat also eine über die Sonnare hinausgehende Leistung nur vorgetäuscht wird.

Die echten ZEISS Sonnare sind also keineswegs übertroffen, ja nicht einmal erreicht worden, und es ist zu erwarten, dasz das Publikum der übertriebenen Propaganda für die japanischen Objektive nicht erliegen wird.

ZEISS OPTON

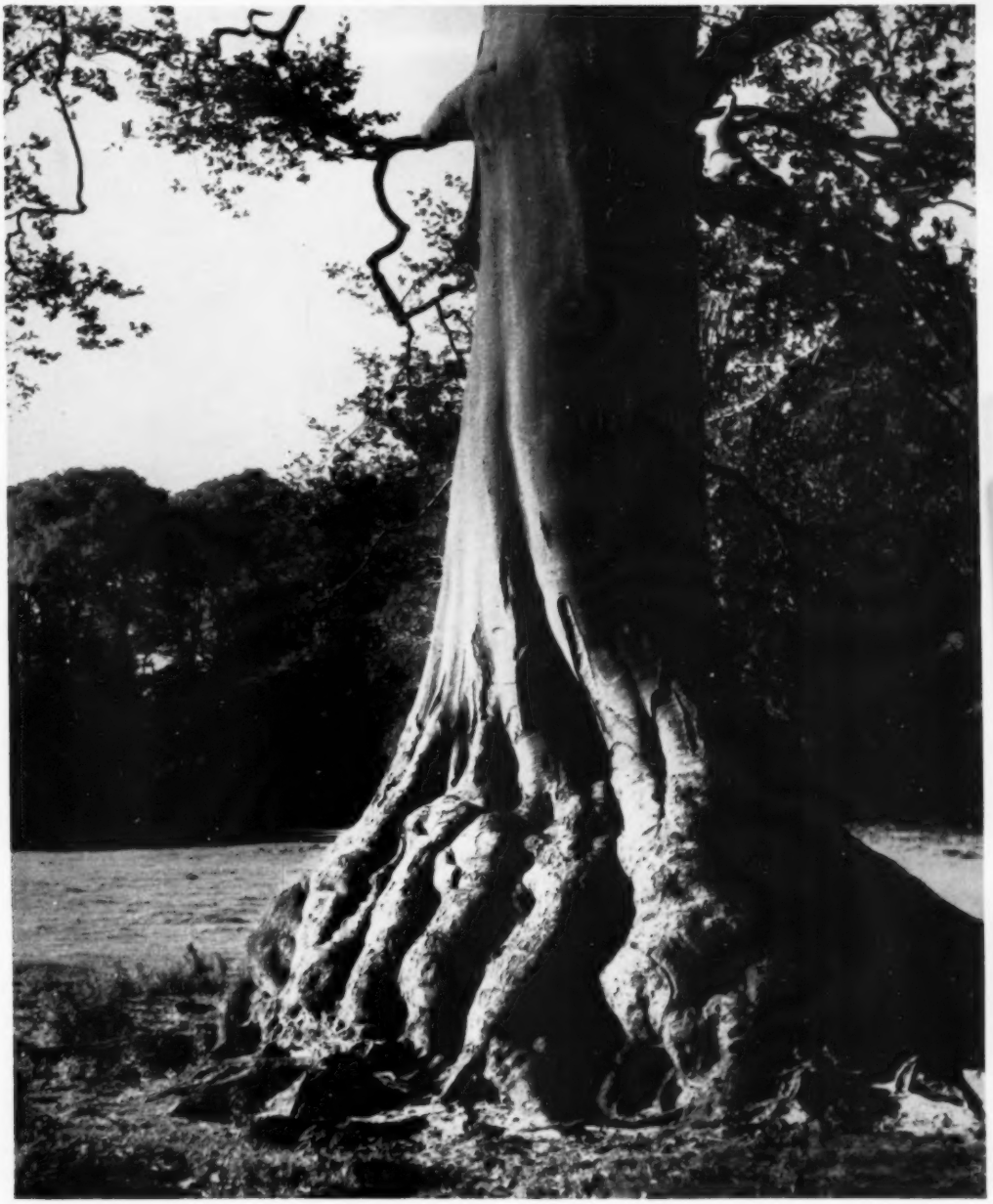

Joh. Scholten, Haarlem — Boom

Wonderlijk genoeg is, naar ons bleek, deze foto niet algemeen gewaardeerd. Op ons heeft hij een zeer sterke indruk gemaakt, wij achten dit heel simpele gegeven een vondst, die beuk die gelijk een vuist op de grond geplaatst staat, onverzettelijk en onwrikbaar. En toch maar doodgewoon in een park.....

C. J. J. Schaepman, Zwolle — Zeestudie *(bromide)*

Wie aan Schaepman denkt, denkt aan broomverf, gomdrukken, kortom aan „korrelige" procédé's, denkt aan ingevette bromidepapier-negatieven en dito positieven, die elk zeer veel retouche toelaten, welke tenslotte in de wat ruige gomdruk toch weer „verdwijnt". Tot men zijn collectie doorkijkt — liever gezegd er hier en daar in gaat grijpen — en ontdekt, dat ook het zuivere bromide hem bekoorde.

C. J. J. SCHAEPMAN

·80·

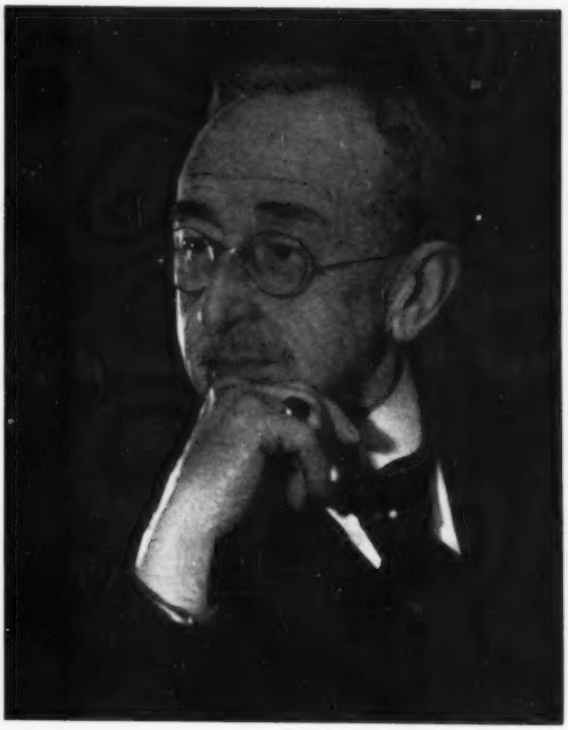

.....55 jaar broommerven.....

Willem Kloos heeft eens een boek geschreven dat hij „Een Daad van Eenvoudige Rechtvaardigheid" heeft genoemd. Dat boek heeft destijds vele ogen gróót doen worden. Want waren die kerels van '80 niet de felle tegenstanders van alle „pruikerij" in jaren en eeuwen vóór hen? En nu schreef hij (en zowaar waarderend) over Rotgans en Schermer, Hoogvliet, Smits, Van Merken en de rest.

Ik haal dit aan omdat in een gesprek met letterkundige vrienden (waaronder één van de dichters van de „Windroos") dit maandblad FOTO vergeleken werd (zo ongeveer en ten naaste bij) met „De Nieuwe Gids" van destijds. Een vergelijking die erg vleiend is, maar waar toch ook een tikje sarcasme onder schuilt: deze moderne poëten ondertekenen de stellingen van Kloos c.s. allerminst en vinden ook bij vele tachtigers weer veel „pruikerij"..... Zodat de redactie aan zulk een vergelijking enerzijds het recht ontlenen kan om even instemmend te knikken en te danken voor de hulde; maar anderzijds en gelijktijdig tot nóg meer bescheidenheid wordt gebracht.

FOTO is het blad dat aan de nieuwe opvattingen omtrent de fotografie publicaties verrichtte en verrichten zal. Die nieuwe opvattingen zijn niet op het kantoor aan de Telgen of aan de Oude IJssel ontstaan; ze zijn er slechts opgevangen en weergegeven. Maar dat gebéúrt dan toch en op een wijze die geen twijfel laat omtrent de bedoelingen. De opvattingen, die FOTO heeft zijn andere dan die welke nog worden voorgestaan en aangehangen door enkele werkers die nu al een reeks van jaren bezig zijn en zijn blijven vasthouden aan datgene wat in hun begintijd groot en juist leek.

Maar moet men in deze „strijd" de belangrijke mensen van de vorige periode negeren?

Die hebben ánders verdiend; ook al zou er in hun werk zeer weinig zijn dat ons nog aantrekt. Ja, al zou het zijn dat hun werk practisch waardeloos zou blijken, nu het overzien kan worden, dan nog hebben zij een periode in de fotografie vertegenwoordigd die een deel is van de ontwikkelingsgang en die wij niet kunnen uitgommen.

Zelfs dán dus; maar wie durft te zeggen dat het werk van enkelen uit het afgesloten tijdperk geen waarde hebben kan voor ons?

Wij mogen werk van anderen niet benaderen vanuit óns systeem of standpunt; wij moeten er ons voor open stellen en trachten aan te voelen wat de maker heeft willen zeggen. Doen wij dat, dan blijken er soms plotseling voortreffelijke hoedanigheden aanwezig, ondanks het vaststaande feit dat wij ons zulk een opvatting niet meer eigen zullen maken, niet meer eigen willen én kunnen maken.

Nicolaas Beets heeft in zijn eigen tijd veel eer en roem verkregen; aldra heeft men echter aangevoerd en ingezien dat de waarde van veel wat hij schreef gering geteld moest worden. Het zijn de critici van Tachtig wederom geweest die ons wezen op dichtregels als deze:

„De moerbeitoppen ruischten;
God ging voorbij;
Neen, niet voorbij, hij toefde;
Hij wist wat ik behoefde,
En sprak tot mij:"

Zie, dat is goed; en ook wat er volgt is goed.

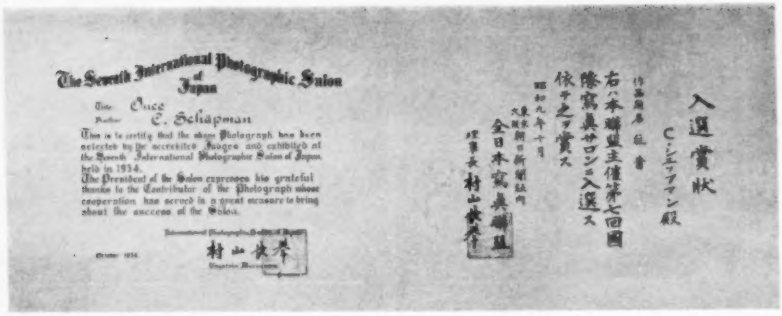
The Seventh International Photographic Salon of Japan

Title: Once

Author: C. Schaepman

This is to certify that the above Photograph has been selected to be accredited, judged and exhibited at the Seventh International Photographic Salon of Japan, held in 1934.

The President of the Salon expresses his grateful thanks to the Contributor of the Photograph whose cooperation has served in a great measure to bring about the success of the Salon.

October 1934.

村山秋月

Director, Photographic Society of Japan

入選賞狀

C. シェアプマン殿

右ハ本聯盟主催第七回國際寫眞サロンニ入選又依テ之ヲ賞ス

昭和九年十月

東京市麻布区霞町

大阪朝日新聞社内

全日本寫眞聯盟

理事長 村山秋月

De Japanners zijn tenminste zo vriendelijk geweest zelf voor een deftige vertaling te zorgen

En het is van Nicolaas Beets: die desnoods terwille van dit éne gedicht een dichter genoemd mag worden.
Maak u niets wijs: óók het werk dat thans door de beste werkers gemaakt wordt, wordt over enige tijd opnieuw bekeken. En veel van wat thans goed lijkt, valt dan af. Onherroepelijk en voorgoed. Wees blij als er dan van u onder het vele iéts is wat blijvende waarde blijkt te hebben; onsterfelijk zijn er maar weinigen.

Wij hebben in FOTO waarderend gesproken over het werk van *J. G. Staal*, toen deze zestig werd; Staal die de grootmeester is geweest in de tijd van de broomolie en daarin dingen heeft weten te bereiken als nauwelijks een tweede.
En andermaal valt het licht van onze opnamelamp op een figuur: *C. J. J. Schaepman* uit Zwolle. De naam zullen velen kennen en men zal ook het berichtje hebben gelezen dat deze werker, nu hij de tachtig bereikt heeft, zo langzamerhand de broomverfkwast neerlegt en niet meer inzendt naar het buitenland.
Tachtig jaren: ik zeg u nogmaals dat zelfs indien al het werk van deze man van weinig of geen waarde zou blijken, dan nog moet zijn voorbeeld van werklust, werkkracht en doorzetten ons beschaamd zetten. Waar vindt men dat: beginnen, dadelijk nadat het geprojecteerde schoolplan is afgewerkt en de nodige diploma's zijn overhandigd en dan dóórgaan, zo'n vijf-en-vijftig jaren lang?
Maar het beste uit diens werk heeft wél waarde; en als we tot die gevolgtrekking komen, dan is dat niet omdat aan de achterkant van vele prenten een regenboog van plakbrieven is te zien uit alle delen van de wereldbol, maar omdat er iets van uit gaat dat ons treft. Bereidwillig heeft Schaepman pakken en pakken foto's uit de kasten gehaald en getoond. Zelf is hij zeer critisch en duidt hij de zwakke plekken aan en óók meermalen zegt hij ronduit: „Nee, dat is niets". Maar er is ander werk bij dat we stil in een hoekje van het schrijfbureau hebben neergezet, om er naar te kijken zonder praten.

Maar wat te denken van deze oorkonde, als men geen klassieke opvoeding genoot; tenslotte kan men je van alles naar je hoofd gooien op zulk een affiche — hetgeen niet wegneemt dat het interessant blijft en een imposant monument tussen een zo grote en internationale collectie Breeretten van Bekwaamheid en Waardering.

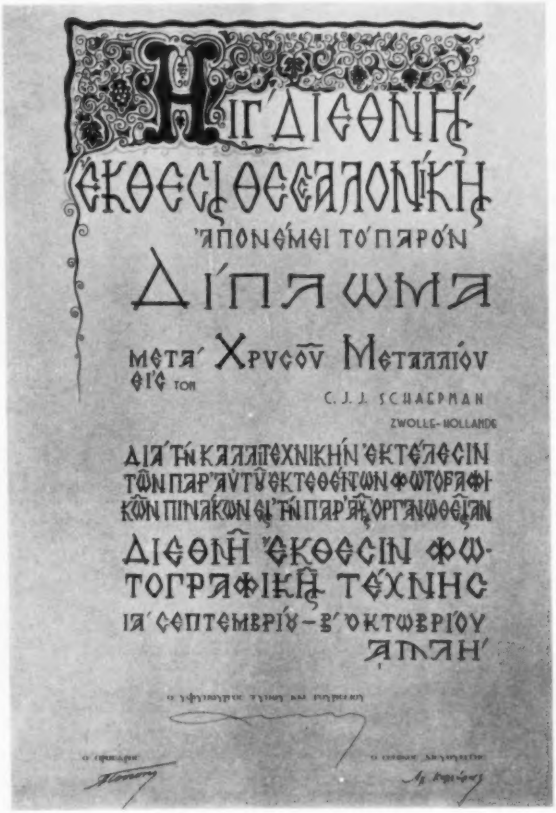
Η ΙΓ' ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΙΘΕΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΠΟΝΕΜΕΙ ΤΟ ΠΑΡΟΝ

ΔΙΠΛΩΜΑ

ΜΕΤΑ ΧΡΥΣΟΥ ΜΕΤΑΛΛΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ

C. J. J. SCHAEPMAN

ZWOLLE-HOLLANDE

ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΙΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΥΤΟΥ ΕΚΤΕΘΕΙΣΩΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΟΡΓΑΝΩΘΕΙΣΑΝ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΘΕΣΙΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΙΑ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ - Ε' ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΑΠΛΗ

Er wordt wél gepraat als we de grote collectie „blik" gaan bekijken: penningen, medailles, plaquettes van overal. Er staat een beker met opschrift: „British Empire championship". „Van Gend en Loos kwam", vertelde Schaepman. „Met een pakje. Of ik maar zestien gulden invoerrechten wou betalen. Voor de eer en het zilver". Er komt op tafel de oude peterolielamp, die voorheen (het lijkt me vóór Caesar toe) de donkerekamer moest verlichten. *) Opvolger was de eerste gaslamp; en ook nog bewaard is een kaarslantaarn, die veelal mee op reis ging, omdat onderweg toch ontwikkeld moest worden. Maar de aardigste herinnering hangt toch aan de wand. Het is een Diploma eerste klasse van de „Tentoonstelling van Amateurphotographieën en Photografie-artikelen", gehouden in het Wijnhuis te Zutfen in den jare 1905; het opmerkelijke er van zijn de twee afdrukken van oude stadswapens, eraan gehecht. En dan mappen vol diploma's, getuigschriften; elk zo met de stijl van z'n eigen tijd en eigen land. Ik heb er twee mee genomen die het interessantste leken: uit Japan en uit Griekenland.

Werkwijze in de laatste tijd? Rolfilms, die in de bekende lange smalle bak ontwikkeld worden. Tijdens de ontwikkeling wordt op het oog gecontroleerd. Dat wil zeggen: er wordt al spoedig onderkend of er twee, drie van meer dan gewone waarde zijn; deze worden op de juiste kracht gebracht, de rest mag „meedoen". En dan uitwerken in broomolie; dan gaat het er om of de pols nog soepel is en het „kloppen" nog lukken wil. De eerste goede raadgevingen kwamen van Frans Ziegler, toen die nog in Zwolle woonde; deze kwam met de gomdruk aan en later met de pigmo. Er ontstond een vriendschap, die bleef; ook toen Ziegler naar Den Haag verhuisde en hoffotograaf werd.

En nu vindt Schaepman dat er maar eens een eind aan moet komen. Hij vindt tachtig jaar daarvoor een goede grens. Hij zal het fotograferen niet laten, niet kúnnen laten; maar hij wacht nu nog de laatste zendingen foto's uit het buitenland af en stopt daar dan mee.

Is het voor hem nog nodig, eens de balans op te maken? Hoogstens zou hij zichzelf kunnen verwijten, een enorme productie te hebben gehad, en daarbij ook van de zwakkere stukken geen afstand te kunnen doen. Is dat erg? Er moge dan voor de nuchtere buitenstaander wel eens iets geen successtuk zijn geweest, voor hem kan het warme herinnering zijn gebleven. Hij verkeert daarbij in goed gezelschap; wij hebben een kunstschilder gekend, die evenzoo was, die bovendien geen afstand van zijn werk kon doen en liever niets verkocht: omdat hem alles lief was, omdat hij er zijn gedachten in geborsteld had, ook al onderkende een ander dat niet. Het doet er niet toe. Laten we bekennen dat de doorsnee van ons het werk van Schaepman niet meer begrijpen kan, omdat er nu eenmaal evolutie is. Hij gaf in die tijd schoonheid en wij ervaren een dynamische ontroering sneller. Het is de vraag, of wij met onze dynamiek evenveel zullen opbrengen als hij, want hij heeft wat gedáán, en was een w e r k e r.

Kl.

---

*) Noot van de hoofdredacteur: Och arme ik, ben ik van Caesar's tijd, dat ook ik mijn eerste boxfilmpjes bij de petroleumpit moest bezien; dat was toch pas 35 jaar geleden?

R. NUNINKHOVEN SCHREEF ONS OVER STEREOSCOPISCH ZIEN:

Staat u mij toe enige opmerkingen te maken naar aanleiding van het laatste nummer van FOTO. Ter attentie van G. W. is het misschien aardig te weten dat ik, naar schatting 15 jaar geleden, een kalender gezien heb, die mijn Vader als reclame ontvangen had. Hij was naar ik meen van de firma Smit uit Slikkerveer of Sliedrecht of zo (een firma die met schepen te maken had). Op ieder der 52 weekbladen van de kalender stond een stereofoto, waarvan ook de bedoeling was ze met het blote oog te bezien. Om dit te vergemakkelijken was er op ieder der twee foto's een zwarte stip aangebracht. Men moest dan net zo lang kijken tot men in het midden één stip zag in plaats van twee. De kalender was wonder mooi en ik heb het altijd betreurd dat ze nooit meer verschenen zijn. Een bewijs hiervoor is wel, dat ik na al die tijd nog de naam Smit in mijn hoofd heb! Het vreemde was echter, dat het bij sommige plaatjes niet lukte om ze stereoscopisch te zien (bij een stuk of 7). Waar dat aan lag heb ik nooit begrepen. Misschien stonden in die tijd mijn ogen nog wat dichter bij elkaar, ik was toen nog niet volwassen.

Inderdaad zijn die punten een voortreffelijk hulpmiddel om de ogen te leiden en in feite zijn de dubbeltjes van G. W. iets dergelijks. Men kan dan ook onder elk stereohelftje een dubbeltje leggen en aldus de diepte er in zien „springen". Dat het bij sommige foto's niet lukt, ligt meestal aan onvoldoende training, doch ook dat de afbeelding onvoldoend duidelijke „vasthoud"punten biedt. Tenslotte kunnen de foto's ook onderling scheef staan en ook dan lukt het niet de diepte te zien.

HIJ SCHREEF VOORTS OVER CONDENSATOR-FLITSEN:

In verband met het artikel over flitslampen het volgende. Het is wel waar dat een condensator van 25 V. geen groot gevaar oplevert voor een spanning van 30 V. in het algemeen. Wel is het echter zo, dat de lekstroom veel groter is. Men moet nooit een flits- of proeflampje in de houder laten zitten als men het niet gebruikt, daar anders de batterij in een paar weken toch leeg is. Het is dan ook zaak, de werkspanning, waarvoor de condensator gemaakt is, zo hoog mogelijk te kiezen en de capaciteit niet te groot. Mij is gunstig gebleken een electrolyt van 50 u F x 50 V., zoals voor kathode ontkoppeling meestal gebruikt wordt. Ik heb bovendien nog uit een 10-tal de beste uitgezocht, door gewapend met mijn meter naar de radio-winkel te gaan. Ik heb er een, die maar een lekstroom van 50 u A. vertoont. Men bedenke nog, dat minimale lek pas optreedt nadat de condensator gedurende enige minuten geladen is geweest. *Sommige 100 u F condensatoren voor 25 Volt lieten een stroom van 2 à 3 mA. door!* (bij 22 V.).

In „Foto" van Februari worden vele condensatoren en ook de lampen parallel geschakeld. Volgens mij is dit niet nodig, terwijl de lekstroom intolerabel wordt. Ik ontsteek met mijn 50 u F electrolytje 4 flitslampen tegelijk. Men schakelt ze echter niet parallel maar in serie. Per lamp blijft er dan nog 5 Volt beschikbaar, in werkelijkheid liggen echter de verhoudingen t.a.v. een slecht contact nog veel gunstiger. Gebruikt men er een paar niet, dan sluit men met een stekkertje de contacten kort, verder kan men tot 6 lampen hiermee ontsteken en er bovendien vele meters snoer tussen schakelen. Controle of alles werkt kan in dit geval natuurlijk alleen door een proeflampje te plaatsen inplaats van de flitslampjes. Het beste monteert men hiervoor een achterlichtlampje (50 mA.) in een oude litting van een fietslamp. Het electrolyt monteerde ik in een stukje polystyreenbuis met twee koperen plaatjes aan weerszijden. In mijn „onderwetse" flitsapparaat vervang ik hiermee de staafbatterij, terwijl ik het kleine gehoorbatterijtje onder de bevestigingsbeugel van de camera gemonteerd heb.

Eventueel kan ik op een en ander nog verder ingaan. Ik hoop echter enige voor de lezers belangrijke tips te hebben gegeven.

Opzettelijk gaven wij een parallelschakeling van de flitslampen en brachten daarvoor het offer van grotere lekstromen. Nu is onze schakeling royaal „in de capaciteiten" gezet, het kan gerust ook wat minder en het spijt ons nu, dat wij niet toch nog het zinnetje hebben laten staan, dat de electrolyten uitgezocht en op lekstroom gemeten moeten zijn. Neemt men minder capaciteit, dan daalt de spanning, waarbij ontstoken wordt, en juist de veel hogere spanning achten wij (tegen vuile contacten, slechte geleiders) zo belangrijk. Serie-ontsteking van de flitslampen is niet zo heel best, als zij alle heel zijn lukt het wel, doch: deze keten is even sterk als de zwakste schakel! Parallelschakeling verdient beslist voorkeur.

Onderzoek van de Promicrol-ontwikkelaar

Hoewel wij het tweede gedeelte van het onderzoek betreffende de VON-L ontwikkelaars nog voor afdrukken gereed hebben liggen, menen wij toch voorrang te moeten geven aan deze beproeving van de Promicrol ontwikkelaar. De VON-L immers is hier niet verkrijgbaar en dus van meer academische waarde, het woord Promicrol daarentegen pleegt nog al eens in onze correspondentie op te duiken, zodat nadere gegevens zeer velen welkom zullen zijn. Het onderzoek is zeer uitvoerig geweest en het rapport dienovereenkomstig lang; wij zullen het daarom in twee gedeelten plaatsen. Wel kunnen wij reeds hier concluderen, dat Promicrol — een nieuwe ontwikkelstof bevattend — bijzondere kwaliteiten bezit en ons in staat stelt, de helft korter te belichten dan de door de fabrikant opgegeven film- of plaatgevoeligheid als juist zou doen veronderstellen. Er is dus geen sprake van een fijne korrel ontwikkelaar, die geen verlenging verlangt, doch juist een verkorting eist. In het tweede deel van het rapport wordt over de practijkproeven verslag uitgebracht.

De Engelse firma MAY & BAKER Ltd., hier te lande vertegenwoordigd door de N.V. *Fototechnische Groothandel* ODIN te Nijmegen, is de fabrikante van een fijnkorrelontwikkelaar, die onder de naam „PROMICROL" in de handel wordt gebracht. Volgens opgave van de fabriek vereist deze ontwikkelaar géén verlenging van de belichtingstijd (zoals bij de gebruikelijke fijnkorrelontwikkelaars het geval is), doch is het zelfs mogelijk korter te belichten dan bij gebruik van een normale niet-fijnkorrel ontwikkelaar, terwijl de korrel niet veel grover zou worden dan met para-phenyleendiamine ontwikkelaars kan worden verkregen.

De fabriek is ten aanzien van de gevoeligheidswinst zeer voorzichtig in haar uitspraken en gaat hierin niet verder dan de mededeling, dat de effectieve gevoeligheid in alle gevallen minstens even goed is als bij gebruik van metol-hydrochinon-borax ontwikkelaar (D-76), dat in de meeste gevallen toepassing van de helft van de daarvoor vereiste belichtingstijd voldoende is, terwijl sommige gebruikers hebben gevonden, dat 1/3 van de normale belichtingstijd toelaatbaar is. Verder wordt gezegd, dat volkomen betrouwbare resultaten *(ten aanzien van gevoeligheidswinst)* alleen gevonden kunnen worden door individueel experiment, aangezien de eigenschappen van de gebruikte emulsie hierbij ook een rol spelen. De factor 1/2 is daarbij aan de veilige kant, zodat deze het uitgangspunt kan vormen voor verder experiment.

Verder is het mogelijk, een zuiniger verbruik van ontwikkelaar te bereiken, door deze meer te verdunnen en de ontwikkeltijd in overeenstemming daarmee zodanig te verlengen, dat hetzelfde gewenste gamma wordt bereikt.

Dit zijn enige eigenschappen, die veelbelovend klinken en de animo om deze ontwikkelaar de duimschroeven eens aan te zetten werd nog verhoogd, toen uit Amerikaanse en Engelse literatuur rapporten binnenkwamen betreffende bij practische beproeving gevonden aanzienlijk hogere gevoeligheidswinst dan de fabriek zelf zo voorzichtig vermeldt. De uitkomsten van eigen onderzoek zullen in het navolgende rapport worden samengevat en vergeleken met de door de fabriek verstrekte gegevens.

1. *Sensitometrische proeven*

Deze werden verricht met verschillende emulsies teneinde tevens een indruk te kunnen vormen betreffende de invloed van de aard der emulsie op de verhoudingen. Als lichtbron werd steeds gewerkt met een lamp met een kleurtemperatuur van 2850°K (± 50°).

De vergelijking vond plaats ten opzichte van proefstroken, die volkomen gelijke belichting hadden ontvangen en in verschillende bekende ontwikkelaars tot gelijk gamma waren ontwikkeld, als met de PROMICROL werd verkregen.

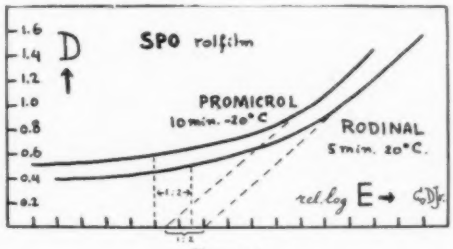

Figuur 1

Fig. 1 geeft de curven, welke verkregen werden van de gradatie van de voet en het begin van het rechte gedeelte van SPO rolfilm, na ontwikkeling in PROMICROL en in AGFA RODINAL. In de grafiek is tevens met behulp van stippellijnen aangegeven, hoe de gevoeligheid zich verhoudt, resp. volgens een inertiamethode (HURTER & DRIFFIELD) en volgens het DIN-kriterium van de lichtinwerking, die een zwarting van 0,1 boven de sluier geeft (kleinste afdrukbare zwartingsverschil). Beide methoden geven in dit geval een verhouding van 1 : 2 aan, d.w.z. met PROMICROL is hier de dubbele effectieve gevoeligheid verkregen als met RODINAL, hetgeen geheel overeenstemt met de claims van de fabrikanten, aangezien RODINAL een normale ontwikkelaar is, die geen enkele aanspraak maakt op fijnkorrelige werking, doch wel de normale effectieve gevoeligheid uit de emulsie haalt. Voor beide ontwikkelaars is de H & D methode voor gevoeligheids-

vergelijking toepasbaar, wegens afwezigheid van K Br; de H & D gevoeligheid is dan onafhankelijk van ontwikkeltijd en gamma.

De ontwikkeling vond plaats (evenals bij alle op *rolfilm* genomen proeven) in de AGFA RONDINAX-tank, welke een vulling van slechts 140 ml ontwikkelaar neemt, terwijl de beweging continu is, aangezien de film in deze tank niet geheel ondergedompeld is. De ontwikkeltijden voor een bepaald gamma bleken bij alle onderzochte films zeer goed te kloppen met de in het boekje *„Fine-grain development"* van MAY & BAKER voor ontwikkeling in spiraaltanks met 200 ml of grotere inhoud en matige beweging vermelde.

In een tank met een dergelijk kleine inhoud wordt de ontwikkelaar uiteraard nogal sterk uitgeput, n.l. ongeveer evenveel als na 4 films in een hoeveelheid van 600 ml het geval is. Voor het ontwikkelen van de 5e film in 600 ml zou dan de ontwikkeltijd 1.45 x zo lang genomen moeten worden, terwijl de belichtingstijd 1.3 x langer zou moeten zijn, waarbij de fabriek echter weer opmerkt, dat deze factoren van de omstandigheden bij het ontwikkelen afhankelijk zijn en dus in een individueel geval anders zullen kunnen uitvallen. Dit is zonder meer duidelijk en geldt in feite voor alle ontwikkelaars. De uitputtingsgraad hangt immers af van de gemiddelde zwarting, die in de negatieven wordt bereikt; van de opgetreden luchtoxydatie tijdens het klaarmaken, gebruik in de tank en bewaren alvorens een volgende film ontwikkeld wordt e.d.

Het was nu interessant, eens na te gaan, of in de 140 ml in de RONDINAX gebruikte ontwikkelaar nog een tweede film met redelijke resultaten kon worden ontwikkeld. Met de meeste fijnkorrel-ontwikkelaars behoeft men dit kunstje n.l. niet te proberen; de uitputting is hierbij al zo sterk, dat voor het bereiken van een enigszins aanvaardbaar resultaat veel te lange belichtingstijden nodig zouden worden, terwijl het gamma dan nog betrekkelijk laag zou moeten blijven. Dit geldt bijv. voor DK-20, D-25, SEASE-III.

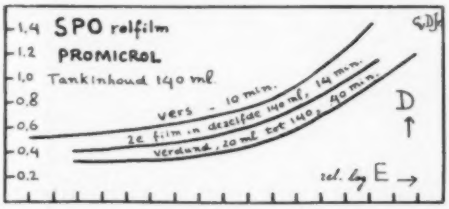

Figuur 2

Fig. 2 geeft nu het resultaat met PROMICROL. De met de gebruikte ontwikkelaar verkregen curve ligt lager, zoals te verwachten was. De belichtingsfactor bedraagt rond 2 x, inplaats van 1.3 x, zoals bij gebruik in een tank met grotere inhoud het geval zou moeten zijn. Dit is zeer gunstig te noemen, want hoewel een ontwikkelaar-verbruik van 140 ml per film toch werkelijk niet te veel is, is het toch wel prettig als deze gebruikte hoeveelheid nog in reserve gehouden kan worden voor een latere gelegenheid, als men eens een film heeft, die men ruimer heeft kunnen belichten, of waarvan men kan vermoeden, dat deze overbelicht is.

De factor, waarmede de ontwikkeltijd in de RONDINAX vermenigvuldigd moet worden, moet ook wat hoger gekozen worden om op hetzelfde gamma te komen; de figuur toont, dat bij de gekozen tijd het rechte stuk van de curve iets vlakker loopt. De factor kan hier op ruim 2 x gesteld worden inplaats van 1.45.

De invloed van sterk verdunnen op de effectieve gevoeligheid blijkt bij deze kleine tankvulling veel groter te zijn dan van de uitputting van de normale oplossing die door éénmalig gebruik optreedt (zie de derde curve in fig. 2). De effectieve gevoeligheid is hier gedaald tot globaal ¼ van die, welke met de onverdunde verse ontwikkelaar wordt verkregen en men krijgt dan hetzelfde resultaat als met een gewone fijnkorrel-ontwikkelaar, die een dubbele belichtingstijd vraagt. Op de korreligheid heeft de sterke verdunning geen merkbare invloed.

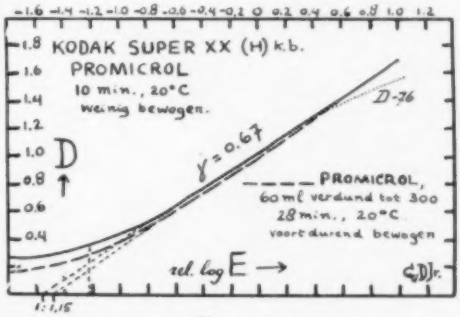

Figuur 3

De kosten per film worden dan wel sterk verminderd; de in deze proef toegepaste verdunning van 20 ml tot een tankvulling van 140 ml komt immers neer op een ontwikkelcapaciteit van niet minder dan 50 films per liter! (de standaardverpakking levert 600 ml van de normale oplossing). 's Zomers, als er buiten toch ruim voldoende licht is, kan men dus de sterk verdunde ontwikkelaar gebruiken en belichten, zoals men voor andere fijnkorrelontwikkelaars gewend is en aldus de onkosten drukken.

Let wel: Deze verhouding geldt voor de AGFA RONDINAX 60 ontwikkeltank en overeenkomstige tanks met kleine vullingen! Als een ontwikkeltank met een inhoud van 300 ml of meer wordt gebruikt, kunnen de verhoudingen veel gunstiger liggen, zoals uit fig. 3 blijkt, die het resultaat geeft van proeven met KODAK Super XX kleinbeeldfilm, ontwikkeld in een tank met correxband en een inhoud van 300 ml. De verdunning werd in deze proef wat geringer gekozen, n.l. 1 : 5 inplaats van 1 : 7 zoals bij de voorgaande. De verhouding der ontwikkeltijden werd ontleend aan de door MAY & BAKER gegeven tabel, terwijl wegens het feit, dat in een tank met correxband minder circulatie van de ontwikkelaar kan optreden dan in een spiraaltank, wat bij sterk verdunde ontwikkelaar meer effect heeft, de proef in de verdunde ontwikkelaar voortdurend werd bewogen. De gradatiecurve, die door de verdunde ontwikkelaar wordt opgeleverd, loopt in dit geval slechts een fractie lager dan die, welke bij de normale concentratie

hoort. Volgens het DIN-kriterium is de effectieve gevoeligheid nu gelijk; volgens de inertiamethoden vindt men een geringe vermindering van de effectieve gevoeligheid, doch deze is zó gering, dat hiermede in de practijk volstrekt geen rekening behoeft te worden gehouden. De volgens de proef vereiste verlenging van de belichtingstijd is n.l. slechts 15 %! Dit wil dus zeggen, dat in een bepaald geval inplaats van 10 sec. 11½ sec belicht zou moeten worden, wat natuurlijk geen enkel zichtbaar verschil in het negatief zal opleveren.

In dezelfde figuur is met fijne stippeling een gedeelte van de gradatiecurve, die met D-76 wordt verkregen, opgenomen. Over het gehele rechte deel valt deze curve samen met die, welke de onverdunde PROMICROL levert. Dit betekent dat de effectieve gevoeligheid volgens de inertiamethoden bepaald (H & D, doch ook WESTON, die in principe eveneens een inertiamethode is) gelijk is.

In de voet van de curve, zowel als in het gebied van de wat hogere zwartingen (in dit geval D = 1.4) wijken de curven van elkaar af. De voet, gegeven door D-76 (in fig. 3 niet getekend) loopt langzamer op, met als gevolg, dat de zwarting van 0.1 boven sluier pas bij een hogere lichtinwerking wordt bereikt. Volgens het DIN kriterium blijkt hierdoor de effectieve gevoeligheid met PROMICROL hoger te zijn dan met D-76 en wel rond 2 x.

In het gebied van de hogere zwartingen is PROMICROL, blijkens fig. 3 heel duidelijk in het voordeel, want de curve loopt nog onveranderd recht, waar de curve van D-76 reeds de beruchte knik te zien geeft, die er o.a. verantwoordelijk voor is, dat bij onderwerpen met groot contrast, die wat ruim belicht werden, D-76 de hoge lichten hopeloos doet vervlakken.

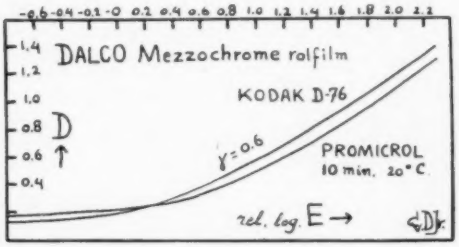

Figuur 4

Fig 4 geeft de resultaten van een andere vergelijking van PROMICROL met D-76. Als materiaal werd hier DALCO *Mezzochrome* rolfilm gekozen. PROMICROL geeft hier in het rechte stuk van de curve een iets lagere zwarting dan D-76, dus een lagere effectieve gevoeligheid volgens de inertiamethoden. De verhouding volgens het DIN kriterium (resp. de daarmede verwante *British Standard*, B.S., methode) kan uit deze grafiek niet met zekerheid worden afgeleid wegens het zeer langzame oplopen van de curve in het voetgedeelte, waardoor kleine onnauwkeurigheden in de metingen, resp. in de constructie van de curven een te grote onzekerheid brengen in de bepaling van de punten op de curven, waarbij de zwartingen 0.1 boven de sluier zijn.

Het laat zich aanzien dat bij dit materiaal de practische gevoeligheden elkaar niet veel ontlopen, doch PROMICROL hier *misschien* iets ongunstiger is.

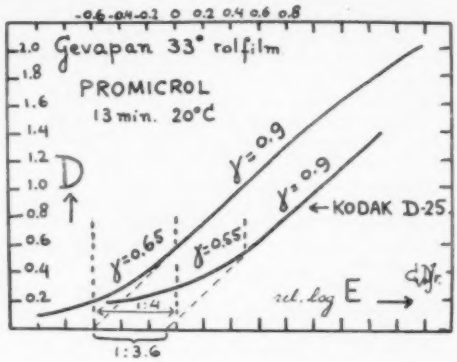

Figuur 5

Van groot belang zijn de resultaten, weergegeven in fig. 5, betrekking hebbende op GEVAERT GEVAPAN rolfilm, in de AGFA RONDINAX-tank ontwikkeld, resp. in PROMICROL en in KODAK D-25. PROMICROL geeft hier volgens de inertiamethoden een 4 x hogere effectieve gevoeligheid dan D-25, terwijl deze verhouding volgens het DIN-kriterium 3.6 zou zijn. Hierbij valt echter een zeer belangrijk feit op, dat ons in de richting brengt van de verklaring van de in de practijk geconstateerde mogelijkheid om nog korter te belichten dan volgens de in sensitometrische proeven gevonden effectieve gevoeligheidsverhouding mogelijk zou zijn. Dit is n.l. het verschil in gamma in de voet van de curve, bij gelijk gamma in het rechte gedeelte. PROMICROL bezit klaarblijkelijk de merkwaardige eigenschap, de voet van de curve in verhouding tot het rechte stuk méér op te richten dan dit bij andere fijnkorrel ontwikkelaars het geval is. Dat dit de detailweergave in de schaduwen ten zeerste ten goede komt, behoeft geen betoog! In fig. 5 zijn de gammawaarden afzonderlijk vermeld voor de gedeelten der gradatiecurven tussen de punten van 0.1 boven de sluierzwarting tot het begin van het rechtlijnig gedeelte en van het rechte stuk.

Een dergelijk effect kon ook worden vastgesteld met GEVAERT MICROGRAN en PANCHROMOSA rolfilms, met als vergelijkingsontwikkelaars KODAK D-25 en SEASE-III, en bij KODAK Super XX na ontwikkelen tot een hogere gammawaarde in het rechtlijnig deel.

Op dit punt reeds voorlopig samenvattend, kunnen we zeggen, dat de verrichte sensitometrische proeven (en het waren er meer dan hier besproken kunnen worden) een volledige bevestiging geven van de claims van de firma MAY & BAKER ten aanzien van de verhoogde effectieve gevoeligheid, welke PROMICROL uit de emulsie kan halen.

Deze resultaten hebben een des te grotere waarde, omdat de vergelijkingen werden verricht ten opzichte van een lichtbron met lagere actinische waarde dan dag-

Frater M. Liduinus, Utrecht

Zijn foto Dienstwerk (vorige nummer) heeft bij zeer velen een zeer sterke indruk gemaakt, doch uit onze wedstrijden kennen wij hem als een bloemenfotograaf met een zeer subtiel gevoel voor een zuivere vlakvulling en een tere stof-uitdrukking. Eerstdaags zijn zij er weer, de rhododendrons, denk dan nog eens aan deze mogelijkheid tot iets waarlijk schoons.

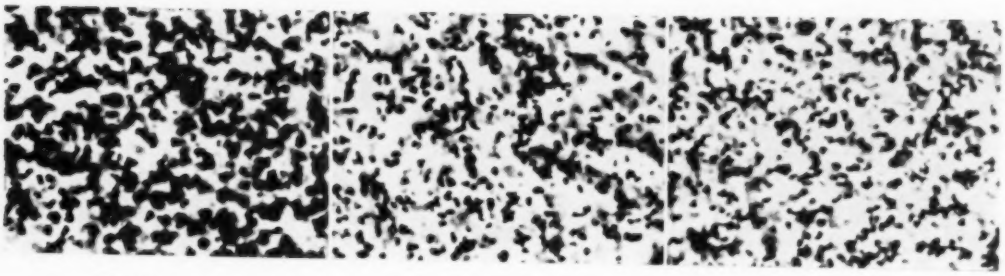

1. SPO-film in Rodinal 2. SPO-film in Promicrol 3. SPO-film in Promicrol 1 : 7

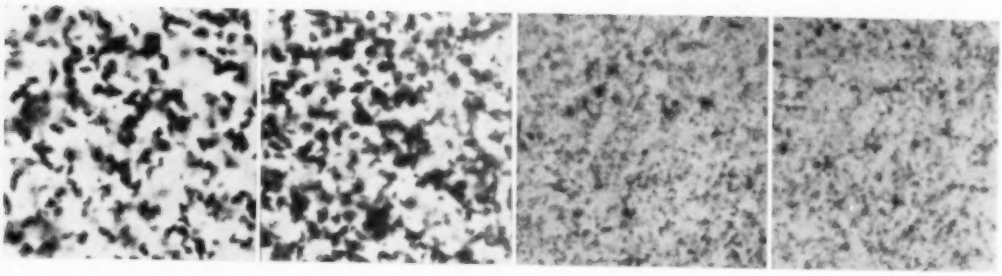

4. Super XX in Kodak DK 20 5. Super XX in Promicrol 6. Super XX in Sease III 7. Super XX in Kodak D 25

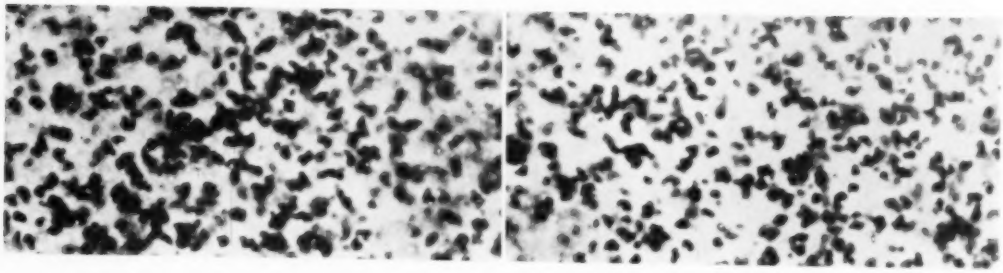

8. Dalco Mezzochrome in Promicrol 9. Dalco Mezzochrome in D 76

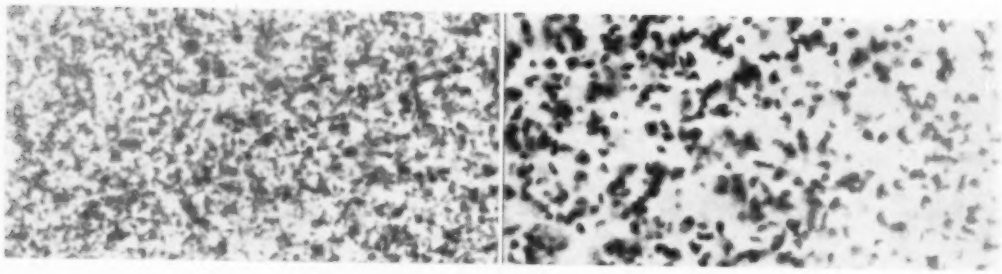

10. Gevapan 33° in D 25 11. Gevapan 33° in Promicrol

licht. Reeds bij de vroeger verrichte proeven met GOLD-XX en „S-35" ontwikkelaars werd immers vastgesteld, dat de grootte der verhoging van effectieve gevoeligheid afhankelijk is van de actiniteit van het licht en daardoor bij zonlicht groter kan zijn dan bij kunstlicht.

2. *Onderzoekingen betreffende de korreligheid*

Deze werden gedaan door uit de proefstroken, resp. in PROMICROL en een vergelijkings-ontwikkelaar tot gelijk gamma ontwikkeld, velden uit te zoeken met zo nauwkeurig mogelijk overeenstemmende zwarting. De vergelijkingen werden in hoofdzaak gedaan bij gammawaarden van 0.7—0.8 en zwartingen van 0.7—0.8 (de laatste zo nodig gecorrigeerd voor kleurverschil van het negatieve beeld). Bij deze zwartingen komt de korreligheid onder het microscoop zeer mooi te voorschijn, terwijl dit bovendien een zwartingsgebied is, dat in de gewone fotografische vergroting de korreligheid het meeste laat spreken.
De bijgevoegde fotoserie geeft een overzicht van de belangrijkste resultaten. De opnamen werden gemaakt met een BAKER objectief 40 x, N.A. 0.73 op het microscoop, een kwiklamp (HP) als lichtbron en een geelgroen filter (AGFA No 75). De totale vergroting van alle opnamen bedraagt 1000 x.
De eerste reeks geeft de vergelijking bij SPO rolfilm. Afb. 1 toont het resultaat na ontwikkelen in RODINAL, afb. 2 dito met PROMICROL, afb. 3 met PROMICROL verdund 1 : 7. Het voorbeeld spreekt voor zichzelf, terwijl hier tevens blijkt, dat verdunning van de ontwikkelaar geen nadelige invloed heeft op de fijnkorrelige werking.
De tweede reeks betreft proeven met KODAK Super XX kleinbeeldfilm als materiaal. Afb. 4 resultaat met KODAK DK-20, afb. 5 PROMICROL, afb. 6 SEASE-III (para-phenyleendiamine-glycine), afb. 7 KODAK D-25. Deze foto's tonen aan, dat PROMICROL niet op één lijn staat met paraphenyleendiamine-ontwikkelaars, doch zich op gelijk peil bevindt met de KODAK DK-20 en daarmede in fijnkorrelige werking overeenkomende andere ontwikkelaars.
Dit behoeft overigens niet zo zeer te verwonderen, want ook de DK-20 pretendeerde indertijd een vrijwel even fijne korrel te zullen geven als de SEASE-ontwikkelaars, hetgeen evenmin houdbaar is gebleken. Inderdaad is het met ontwikkelaars van dit intermediaire type in bepaalde gevallen mogelijk een korrelbeeld te krijgen, dat niet veel verschilt van datgene, wat met para-phenyleendiamine ontstaat; dit resultaat blijkt dan echter in hoge mate af te hangen van de aard van de emulsie (DK-20 werkt alléén fijnkorrelig als de emulsie een betrekkelijk ruime hoeveelheid zilverjodide bevat, hetgeen vooral bij hooggevoelige, zachte emulsies het geval is; bij laag gevoelige emulsies met weinig zilverjodide geeft DK-20 een grovere korrel dan een gewone metol-hydrochinon-soda ontwikkelaar!) en verder van het bereikte gamma en van de vergeleken zwarting. Als men de gammawaarde maar uiterst laag houdt, worden alle korreligheidsvergelijkingen geflatteerd; bij een gamma van 0.3—0.4 is het niet moeilijk om de fijne korrel van SEASE ook op andere wijze te bereiken, doch buiten de kinofilmtechniek is een dergelijk laag gamma in de regel onbruikbaar. Maar anderzijds is bij een gegeven gamma het verband tussen korreligheid en zwarting niet bij alle ontwikkelaars gelijk, zodat, wanneer men bijv. 2 velden met een zwarting van 0.3 vergelijkt, deze vergelijking in sommige gevallen anders kan uitvallen dan bij vergelijking bij bijv. D = 0.8.
De zeer fijnkorrelige werking van de SEASE-recepten is tot dusver nog slechts geëvenaard door de neutraal reagerende metol-sulfiet-bisulfiet ontwikkelaars, met name de D-25, welke slechts de helft van de belichtingstijd vraagt, welke SEASE-III nodig heeft en het dubbele ten opzichte van D-76 of D-25.
Een vergelijking van PROMICROL met D-76 wordt gegeven in afb. 8 en 9. Afb. 8 is van DALCO *Mezzochrome* rolfilm, ontwikkeld in D-76, en afb. 9 van hetzelfde materiaal na ontwikkeling in PROMICROL ($\gamma = 0.6$).
Het resultaat bevestigt dat van de vorige reeks; PROMICROL geeft een fijnere korrel dan D-76, maar het verschil is niet meer dan één klasse, d.w.z. van D-76 naar DK-20.
De vierde reeks geeft tenslotte nog een vergelijking met D-25. Proefmateriaal was hier GEVAERT GEVAPAN 33°. Afb. 10 toont de met D-25 verkregen korrel en afb. 11 het resultaat met PROMICROL ($\gamma = 0.7$).
De uitkomsten van deze proeven zijn in overeenstemming met wat reeds door anderen werd gevonden. BOB SCHWALBERG vermeldt in zijn artikel over PROMICROL: „*High speed + fine grain*" in „*Popular Photography*", December 1951, p. 40-43, 148, 150, dat met PROMICROL bij KODAK Plus-X en Super XX bij een ontwikkeltijd van slechts 8 minuten na een belichting volgens ongeveer 100 ASA een fijne korrel ontstond, die zeer dicht naderde tot de resultaten, welke met DK-20 worden bereikt. De genoemde belichting komt voor Plus X overeen met een dubbele effectieve gevoeligheid; voor Super XX is het de normale gevoeligheid. Het hierbij bereikte gamma zal in beide gevallen 0.6 of daarvan slechts zeer weinig verschillend geweest zijn (door de auteur niet vermeld), terwijl de proeven werden uitgevoerd op meer practisch-fotografische wijze, n.l. door het maken van 50 x vergrotingen in een vergrotingstoestel met dubbele condensor.

(Slot volgt)

De *Photokina 1952* blijkt een steeds internationaler aspect te verwerven. De U.S.A. b.v. zal met belangrijk meer deelnemers aanwezig zijn, terwijl Nathan D. Golden himself komt kijken (National Production Board); ook de gevolmachtigde der Amerikaanse fotografische industrie Paul Cherney zal er weer zijn. Daarnaast is Japan niet langer tevreden met het inzenden van foto's, maar komt met camera modellen. Verder nog deelnemende landen zijn Frankrijk, Italië, Zwitserland, Spanje, Engeland en Zweden.

Elke bestaande platensoort met stukken geslagen, wat zijn gevoeligheid betreft, zo werd ons aangekondigd: *de Ilford HPS*. Het gaat hier om een speciaal voor persmensen gemaakte plaat, die uitkomst moet bieden in gevallen, waar zelfs de HP5 ons in de steek laat; de HPS is 2 tot 4 keer gevoeliger. De korrel is iets grover, men moet hem 1½ keer zo lang ontwikkelen als de HP5 voor eenzelfde contrast. Men kan geen enkel donkerekamerlicht gebruiken, waardering in Westongraden 400 voor daglicht, 320 voor kunstlicht. Men kan de ontwikkeling langer voortzetten, doch verkrijgt dan geen gevoeligheidswinst, alleen groter contrast; sluier kan verwacht worden.
Alles bijeen: belangrijk voor persmensen!

BONDSNIEUWS

Officiële Mededelingen van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen

Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 10 April 1935 No 31
Redactie: G. A. W. WAGENAAR, Van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

BONDSGELUIDEN

Er is op het gebied van de fotografie nogal wat te doen dit jaar, en er zal daardoor een meer dan gewoon beroep gedaan worden op onze amateurs. Voor een groot deel is dit eigenlijk al gebeurd, want de inzendingen voor de Biennale te Salzburg, een tentoonstelling die de wijdse naam draagt van Exposition Internationale de l'Art Photographique de la F.I.A.P., moeten al binnen zijn bij de buitenlandse dienst van de Bond.
Het meedoen hieraan is een erezaak, want de Bond is lid en mede-oprichter van deze F(éderation) I(nternationale) de l'A(rt) P(hotographique), en aan het begin van deze tentoonstelling wordt een internationaal congres gehouden, (van 7 tot 9 Juni). De Bondsvoorzitter zal hierbij Nederland vertegenwoordigen en enige belangrijke punten in internationaal verband naar voren brengen.
Op de vorige en eerste FIAP-tentoonstelling te Bern was geen Nederlands werk ingezonden, op het congres werd ook Nederland niet vertegenwoordigd. Gelukkig ziet het ernaar uit dat Nederland deze keer een woordje mee zal spreken.
Ook de inzendingen voor de Wereldtentoonstelling te Luzern, en die van de Photokina te Keulen, dat is de grote Duitse fotojaarbeurs, die men elk jaar houden zal, moeten al in handen zijn van onze Buitenlandse Dienst. Ook hier ziet het er naar uit dat Nederland met werk van amateurs zal vertegenwoordigd zijn.
Verder is er de tentoonstelling van de 50-jarige N.F.K. in de voorzomer in het gemeentemuseum te Den Haag, waarvoor werk kan worden ingezonden op voorwaarden zoals in het Januarinummer van Bondsnieuws zijn gepubliceerd.
Dit zijn allemaal krachtproeven voor de allerbeste werkers. Maar minstens even belangrijk zijn onze Bondswedstrijden van dit jaar. Ook hiervoor wordt een enorme krachtinspanning gevraagd, want het is begrijpelijk dat de winnaars van verleden jaar er alles op zullen zetten om de door hen behaalde trophée te behouden. En even zeker is het, dat de andere, nietwinnaars de meest ernstige pogingen zullen doen om zelf een der prijzen te veroveren.
Sommige mensen bezien dit teamwerk naar onze mening verkeerd. Zij vinden dat het inzenden in verenigingsverband te veel lijkt op een sportwedstrijd, en ze beweren dat zodoende niet voldoende prikkel aanwezig is om individueel het beste te geven wat men heeft. Wij vragen dan, of het mogelijk is in de sport, b.v. een estafette te winnen, zonder dat elk lid van het estafette-team zijn (of haar) alleruiterste best doet om 't totale resultaat zo goed mogelijk te doen zijn. En zo is het met elk soort team-werk; elk lid ervan moet „alles" geven, even goed als wanneer er van een persoonlijke strijd sprake is. Als bijkomend verschijnsel mogen we dan wel aanmerken, dat men zó sportief is, zó los van elke jacht naar persoonlijke eer en onderscheiding, dat men de vereniging de eer gunt, zonder dat zijn naam algemeen genoemd wordt.
Trouwens de collectieve inzending onder de naam van de vereniging is geen vreemd verschijnsel meer, moge dan ook niet altijd het doel zijn om de handschoen tegen anderen op te nemen.
Er is nog meer dit jaar.
De Stichting Film en Foto waardoor verleden jaar de wedstrijd werd uitgeschreven onder de naam van Groothandel in Fotografische Artikelen, vraagt wederom mededinging naar de wisselprijs voor verenigingen. Al onze verenigingen zijn hierover al nader ingelicht.
Dan zal de Bloemententoonstelling Keukenhof een grote wedstrijd organiseren uitsluitend voor amateurs, met aardige prijzen, waarvan de voorwaarden weldra bekend gemaakt zullen worden, terwijl aan elke fotograferende bezoeker van de tentoonstelling in Lisse een gedrukte mededeling met de voorwaarden zal worden uitgereikt.
Tenslotte noemen we nog de wedstrijd ter gelegenheid van de opening van het Amsterdam—Rijnkanaal in Mei a.s., welke wedstrijd een internationaal karakter heeft.
Er zullen verder nog wel kleinere wedstrijden zijn of komen, waarvan de Bond officieel geen kennis draagt, maar in elk geval is er genoeg te doen en weten onze amateurs voorlopig weer waarheen ze hun beste werk kunnen zenden.
Maar laat ons dit standpunt innemen: *voor alles de Bondswedstrijd.*

BUITENLANDSE TENTOONSTELLINGEN EN/OF WEDSTRIJDEN

Secretaris v. h. buiterland
Foreign Secretary
Secrétaire pour l'Etranger
Sekretär für das Ausland

J. Akkerman, ASPA
Nolensstraat 5c
Rotterdam C.

Komende buienlandse salons:

11th Montreal International Salon of Photography and *2nd Exhibition of Color Slides, Montreal, Canada*
foto's en/of kleurenplaatjes, sluiting 14 April 1952, inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Montreal Camera Club c/o Mr. Mark Stein, 4555 Hingston Ave, Montreal, Quebec, Canada.

5e Internationale Foto-Salon in Denemarken van 10—24 Aug.
Sluiting 1 Juli a.s. Inschrijvingsformulieren bij het secretariaat v. h. buitenland.

10th International Exhibition of Pictorial Photography, St. Louis and Third Exhibition of Color Photography.
zwart-wit en/of kleurenfoto's en kleurendia's. Sluiting 25 April a.s. Inschrijvingsformulieren bij: St. Louis International Exhibition c/o F. C. Kirby APSA, Room 512 Missouri Pacific Railroad Bldg. St. Louis 5, Missouri U.S.A.

8th Open International Exhibition of Photography, Blackpool England, van 10—31 Mei a.s., foto's en/of lantaarnplaatjes. Sluiting 19 April a.s. Inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Hon. Exhibition Secretary H. Denis Keighly ARPS, 92 Talbot Road, Blackpool, Lancs., England.
International Exhibition of Photography, Runcorn England.
foto's en/of lantaarnplaatjes. Sluiting 8 Maart 1952. De salon duurt van 16—19 April a.s. Inschrijvingsformulieren bij het secretariaat v. h. buitenland.

Op de navolgende salons kwamen de daarachter genoemde Nederlandse fotografen met hun werk uit:

10e Salon International de l'Art Photographique, San Paulo:
A. A. Ruiterman, Nieuwkoop.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.
IVe Internationale Photoausstellung, Salzburg:
P. J. Prevoo, Kerkrade.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.
9e Salon International de l'Art Photographique, Zagreb:
C. A. van Prooyen, Rotterdam.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.
50th Annual Open International Exhibition, Birmingham:
H. C. W. van Schaik, Nijmegen.
Johs. Scholten Haarlem, wist beslag te leggen op enkele prijzen, o.m. beschikbaar gesteld door Populair Photography.
Wij wensen allen geluk met hun behaalde succes.

Enkele Verenigingen in ons land zijn lid van de Photografic Society of America, krachtens welk lidmaatschap zij maandelijks toegezonden krijgen het *P.S.A. Journal*, een maandblad van doorgaans meer dan 50 pagina's, verlucht met vele foto's en vele artikelen. Voor verenigingssecretariaten is dit maandblad van veel belang, daar het een goede kijk geeft op de organisatie en de activiteit van diverse verenigingen in de Verenigde Staten, terwijl er vaak artikelen in staan, die betrekking hebben op verenigingsgebied, waarmee men dus zijn voordeel kan doen. Het lidmaatschap is 10 dollars, maar voor Nederlanders of Nederlandse organisaties 5 dollar. Ook persoonlijke lidmaatschappen zijn dus mogelijk. Het secretariaat v. h. buitenland verstrekt inlichtingen en zorgt ook voor overmaking van de contributie.

Het is nu vrijwel zeker, dat op de tentoonstellingen te Salzburg, Luzern en Keulen een Nederlandse Bondscollectie te zien zal zijn. Nadere mededelingen volgen onder het Bondsnieuws van April a.a.

ONZE VERENIGINGEN

BOSSCHE A.F.C. „DE CAMERA" TE 's-HERTOGENBOSCH.
Lokaal: Boschdijkstraat 43; aanvang 8 u.
17 Maart: Collectie van de Utrechtse A.F.V.
28 Maart: Causerie van de heer Hens over „De kunst van zien in de fotografie".
14 April: Fotocollectie E. Bondswedstrijden.

A.F.C. ROTTERDAM ZUID TE ROTTERDAM
Lokaal: Sikkelstraat 55; aanvang 8 u.
19 Maart: Foto van de maand.
26 Maart: Bespreking fotocollectie A Bondswedstrijden, door de heer Cas van Os.
9 April: Praat- en vraagavond.
16 April: Verplichte foto, onderwerp: In de keuken.

WAGENINGSE A.F.V. TE WAGENINGEN.
Lokaal: Hof van Gelderland; aanvang 8 u.
4 April: Bondscollectie I.

UTRECHTSE A.F.V. TE UTRECHT.
Lokaal: Lange Nieuwstraat 10a; aanvang 8 u.
Elke Donderdag bijeenkomst.

DORTSE A.F.V. TE DORDRECHT.
Lokaal: Voorstraat 396; aanvang 8 u.
14 Maart: Projectie Amerikaanse kleurdia's; vraagavond.
28 Maart: Derde lezing optiek door Ir. Reinders; Foto van de maand.

A.F.V. „ROTTERDAM" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Doofstommeninst., Ammanstr. 22; aanvang 8 u.
6 Maart: Voordracht met projectie door de heer De Graaf, over Rotterdam zoals het was voor 1940.
In een zaal van de Heinekens Bierbr., Crooswijkse Singel.
19 Maart: Werk- en praatavond; beoefening portretfotografie; bespreking Bondsfotocollectie A v. d. Bondswedstrijden.
26 Maart: Bezichtiging en bespreking coll. Cameraclub New York; Foto van de maand.

A.F.C. „DE MAASSTAD" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Crooswijksekade 15; aanvang 8 u.
17 Maart: Bespreking collectie Bondswedstrijden I.
27 Maart: Bespreking Condscollecties V en XV, v. d. Bondswedstrijden en van de Cameraclub New York.
7 April: 7e ronde maandelijkse fotocompetitie.
17 April: De tien geboden voor de fotograaf, lezing over fotocompositie door de heer Beernink.

OFFICIëLE BERICHTEN

De te Tiel opgerichte Amateur Fotografen Vereniging „Tiel" heeft zich bij de Bond aangesloten. Voorzitter de heer G. J. Stap; secr. H. J. Been, Stationsstraat 42; penningmeester L. v. Ingen, Frieslandstraat 17 te Tiel. Eveneens aangesloten is de pas opgerichte vereniging Fotoclub van de Nederlandse Dok- en Scheepsbouw Maatschappij te Amsterdam. Secr. is de heer J. N. Spit, Cornelis Douwesweg 1 te Amsterdam. Verdere adressen ontbreken ons nog.

De Bond heet deze beide verenigingen hartelijk welkom.

De vereniging te Brunssum is opgeheven.

Het adres van de secr. van de A.F.V. „Bergen op Zoom" is thans: P. F. A. Raats, Jan Derksstraat 84 te Bergen op Zoom.

Het adres van het secretariaat v. d. Deventer A.F.V. is thans: J. Holman, Dahliasstraat 9 te Deventer. Telefoon 2167.

UITSLAG FOTO-WEDSTRIJD VRIJE ONDERWERPEN, FEBRUARI 1952

Onze vage verwachting, dat er wel eens heel wat sneeuwfoto's bij konden zijn, als gevolg van een plotseling in korte zon flonkerend suikerlaagje over ons meestal nat kikkerlandje, ging slechts gedeeltelijk in vervulling, al was „sneeuw" dan ook in elke klasse vertegenwoordigd. Dat het werk overigens van vaak zeer recente datum is, bleek o.a. weer eens uit carnavalsfoto's. Elke klasse goed vertegenwoordigd, zeer verheugende deelneming bij „gevorderden" en „vak", en dus een zeer grote neiging tot het gebruiken van de versleten uitdrukking „dat de jury een moeilijke taak had". Welnu, moeilijkheden verfrissen de geest, en hier is het resultaat.

BABY-BOX-KLASSE

Hier was het al direct moeilijk, maar ten slotte kreeg W. *P. Heyblom*, Amsterdam, voor Maestro I, een zeer goed ingedeelde table-top, de *eerste prijs*. Maar dan moesten er niet minder dan *twee 2e prijzen* volgen voor prima (landschaps-) foto's van *mej. Tj. Nuis*, Naarden, en *H. Nagtegaal*, Uithoorn. Een derde prijs voor een stil portretje van *J. C. Holtz* in Rijswijk. De B.B.-klasse werkte ditmaal haast in Juniorkwaliteit, zo niet hoger!

JUNIORES

Een competitie tussen portretten en sneeuw, en dan nog een zware strijd tussen „portretten", waarbij het kostelijk gevoelige kinderkopje van W. *van Willigen* in Eindhoven de *eerste prijs* wegkaapte; zijn beide andere foto's zijn ook zeer interessant. De *2e prijs* dus eveneens voor een portret, een zeer goede mannenkop, van *mevrouw Jo Clerx-Janssen* in Beegden, en de derde prijs naar een candid-jongenskop (schrijnend!) van *J. R. Ronda* in Maastricht. Nu oppassen, heer Ronda, uw beide andere foto's raken al wat gechargeerd. Dan pas komt de sneeuw in de competitie, en wel met eveneens een *3e prijs* voor *H. Hageman* in Tilburg. Vele *eervolle vermeldingen*: *C. Chevalier Jr* (Rotterdam), *J. E. Vet* (Haarlem), *Th. Jamin* (Maastricht), *J. M. Teubel* (Dordrecht), *J. Backerra* (Maastricht) en *B. van Wingen* (Kapelle).

SENIORES

„Smeedwerk der Natuur" sprong met zijn aparte opvatting in prima techniek direct weg met de *eerste prijs*, deze is voor *W. Kruyt* in Haarlem. Een stukje candid (Franse vrouw) van *G. M. la Rivière*, Rotterdam, kreeg de *tweede prijs*. De *derde prijs* werd verdubbeld, n.l. zowel voor *P. J. A. Kinderman* (Den Haag) (prima portret) als voor *Frater M. Liduinus*, Utrecht, die naast bloemen visie gaf op het carnavalsmasker. *Eervolle vermeldingen*: *A. Dronkert* (Dordrecht), *H. G. Leyse* (Rijswijk) en *Ad. Lugten* (Dordrecht).

GEVORDERDEN

Wat de *eerste prijs* betreft, ging het al zeer vlot, er was een collectie bij om te zoenen, en dit (die collectie dan) was *A. Algra* in Rot-

terdam, die dus een pracht-entree maakt. Ga zo door, dan komt er meer gezelschap in de ere-klasse! *Tweede prijs*, voor een goede dierenserie van *G. H. Wagenaar*, Rotterdam. Dat is dus het hoekje, waar de prijzen vallen, ditmaal.

Dan een kleine leegte, want nu volgen *eervolle vermeldingen* voor *M. Veerman* (Roermond) en *Ir L. J. Biezeveld* (Groningen).

VAKKLASSE

Tja, dat was nu moeilijk, er was sprake van een *J. L. du Parant* bombardement, waarbij hij na opening der mot-obrieven met twee van zijn collecties voor een prijs in aanmerking kwam. De *eerste* prijs was er ook bij, en die is hier wel zeer verdiend. En dat was niet uw technisch bijzonder volmaakte sneeuw, heer du Parant, doch uw schutting-slop. Daarna zat *Joh. Scholten* in Haarlem prompt op de *2e prijs*, ook hij had voortreffelijke ideeën, maar zijn techniek was iets minder gaaf, hoewel ook nog zeer goed.

De *derde prijs* tenslotte gaat naar een zeer breed opgezet landschap van *G. J. van der Vos* in Den Haag.

De overige inzendingen, hoewel er in deze klasse interessant werk bij was, stonden tegenover deze winnende prenten toch zoveel minder sterk, dat gemeend werd, geen prijzen te mogen toekennen.

En nu dus maar weer vol goede moed en zin op naar de volgende wedstrijd: 28 April a.s., onderwerp wederom vrij.

GEVONDEN KODAKCHROME-FILM

Omstreeks Augustus 1951 vond de heer C. Schruyer, van 't Hoffplein 15a te Schiedam, een belichte, niet-ontwikkelde 8 mm Kodakchrome-Film. Deze film is thans — ontwikkeld — in het bezit van Kodak N.V., Anna Paulownastraat 76, Den Haag.

Er komen de volgende scènes op voor: Oude dame met kinderen, Heer met donkere bril, Kamperen, Grote reistas met voedsel, Klein meisje, Kinderen slapend in een grasveld, daarna spelend, Tijdschrift „Polo", Heer met donkere bril in blauwe auto (nummer niet zichtbaar), Polospel te paard.

Wij hopen dat door dit bericht de eigenaar weer in 't bezit van zijn film komt.

FOTOSCHOUW '52

Op verzoek van de directie van het Haagse Gemeentemuseum is de tentoonstelling „Fotoschouw '52" een maand verschoven. Deze expositie van het beste Nederlandse fotowerk zal nu dus gehouden worden van 17 Mei—25 Juni.

De inzendtermijn, die op 1 Maart afliep, kan nu ook verschoven worden en loopt nog tot 5 April.

Belangstellenden kunnen een drukwerk met de voor de inzendingen getroffen bepalingen en met het inschrijfformulier aanvragen bij het secretariaat van de tentoonstellingscommissie, Zeestraat 96, Den Haag.

Gevraagd in plaats Z.-W. des lands

LABORANT

voor a en o amateurwerk.
Met Dipl. Fotohandel.
Voor seizoen April eind Sept.

Brieven met opgave leeftijd, referenties en verlangd salaris onder No 472659 FOTO bur. van dit blad te Doetinchem.

Financiële deelname met medewerking aangeboden aan goed renderend fotografisch bedrijf. Ook daar waar na enige tijd de zaak over te nemen is.

Brieven onder No 472658 FOTO te Doetinchem.

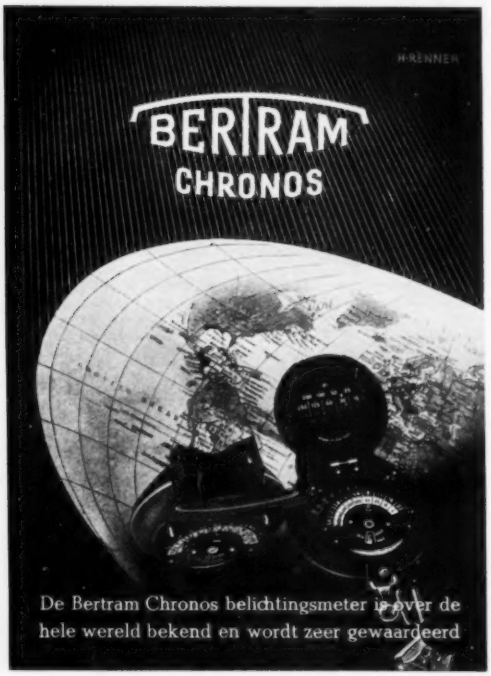

Belangrijke mededeling

aan bezitters van

PRAKTIFLEX

Camera's

De langverwachte 4-lenzige

STEINHEIL HEILOMAR

objectieven 2.8 – 5 cm zijn aangekomen.

Tegen inruiling van Uw oude Victar objectief levert Uw fotohandel met slechts

Fl. 95,-

bijbetaling deze prima lens.

„FOKA" N. V.

Admiraliteitsstraat 8 abc
ROTTERDAM – O.
Telefoon 22242 – 24422

Maak ZELF Uw afdrukken en vergrotingen op

Agfa LUPEX en Agfa BROVIRA

Haal ALLES uit Uw negatieven

Het AGFApapier biedt U ongekende mogelijkheden door zijn vele gradaties en oppervlakken. Bovendien is de gelijkmatigheid van AGFA fotopapier zonder weerga - een extra voordelige factor.

AGFA BROVIRA in 5 gradaties

Hoog-gevoelig vergrotingspapier, **ook in de formaten 6,5 x 9,5 en 7,5 x 10,5 voor kleinbeeldwerk.** De beeldtint van **alle** gradaties is absoluut gelijk. Brovira-Extra-Hard heeft een buitengewoon harde gradatie, die het mogelijk maakt vergrotingen van uiterst flauwe en dunne negatieven te maken.

AGFA LUPEX in 7 gradaties

Het kunstlichtpapier met de juiste gevoeligheid en **onbegrensde gebruiksmogelijkheden.** Gelijkmatige tinten in alle gradaties. Grote belichtings- en ontwikkelingsspeelruimte. Volkomen **sluiervrij.**

N.B.

Sprankelende beelden, helder als kristal.

Probeer eens het mooie nieuwe oppervlak **Kristal,** leverbaar in wit, chamois en ivoorwit.

Agfa Foto's zonder weerga!

2 in 1

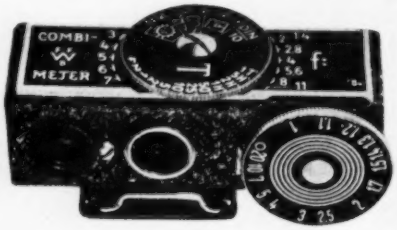

COMBIMETER IIA

Afstandmeter en optische belichtingsmeter gecombineerd. Wordt geleverd compleet met lederen étui

Prijs : **f 26,50**

ALLEEN-IMPORTEURS :

J. Sanders Foto- en Kino-Import

Laurillardlaan 15, SANTPOORT, Tel. 8094 (K 2560)

Levering uitsluitend via de erkende fotohandel

1826 — 1952

In 1826 construeerde C. A. VON STEINHEIL het eerste vier lenzige objectief. Meer dan 125 jaar lang bouwden 4 generaties Steinheil hoogwaardige objectieven die bekend staan om hun buitengewone kwaliteit

Voor LEICA *(aangepast op afstandmeter)*
en KINE-EXAKTA - VERGROTINGSLENZEN - REPRODUCTIE-LENZEN - PROJECTIE-LENZEN

Vraagt Uw fotohandelaar, alleen HIJ kan U deze lenzen leveren

MINERVA-FOTO - ARNHEM

P. J. Wiersma - Uiterwaardenstraat 71 - Amsterdam-Z.

ILFORD

KLEINBEELD-FILMS

Verkrijgbaar in cassetten donkerekamer-vullingen en meterlengten

HP 3

FP 3

PAN F

HP 3 zeer hoog gevoelig PAN 32°
FP 3 fijnkorrel PAN 29°
PAN F extra fijnkorrel PAN 25°

ILFORD SELO N.V. HERENGRACHT 168 AMSTERDAM

• RUBBER STRIP- RING- PLAAT MATTEN •

Vraagt vrijblijvend onze offerte van Cordela gevlochten lopers

• ROEKEL BURGWAL 38-40 TELEF. 20727 HAARLEM •

In verband met het aflopen van huidige overeenkomst zoekt steller dezer

een werkkring

liefst op de **fotografische afdeling** van een **Laboratorium, Bedrijf of Drukkerij.**

Hij heeft ervaring in het maken van technische en wetenschappelijke foto's, alsmede in het ontwikkelen en reproduceren van röntgenogrammen. Voorts heeft hij een instrumentmakersopleiding genoten. Leeftijd is 23 jaar.

Br. onder no KK 2787 aan Adv. Bur. de Bussy, Rokin 60, Amsterdam.

Voor **Foto-Amateurs** die zelf afdrukken of vergroten, ligt een verrassing klaar. Stuur dus even Uw adres aan:

DEN HAAG
Oranjelaan 22

FOTO v. PUFFELEN

FOTOGRAFEN en AMATEURS

Uniek voor Nederland

Duizenden Fotografen en Beeldhouwers in de Verenigde Staten gebruiken en bevelen onderstaande kunstfotografische albums met naaktstudies aan

	Formaat	Aantal foto's	Prijs
Artist Annual	20 x 28 cm	70	f 10.25
Artist Models	18 x 26 cm	40	„ 6.50
Beautiful	20 x 28 cm	36	„ 6.50
Ecole d'Art	20 x 28 cm	64	„ 10.25
Fotocade	20 x 28 cm	36	„ 6.50
Graphic Models	18 x 26 cm	40	„ 6.50
Parade	20 x 28 cm	36	„ 6.50
Revue	20 x 28 cm	36	„ 6,50

BOURCART - MAPPE, bevattende 12 Pin-up-girls tekeningen in kleurendruk, op fijn kunstdrukpapier gedrukt, formaat 30 x 40 cm, uitgave van het Schweizer Magazin, prijs **franco f 9,50.**

Prijzen inclusief verpakking en porto. Zeer beperkt leverbaar. Verkrijgbaar bij Uw boek- of tijdschriftenhandelaar of direct na storting op girorekening 295669 bij

PHOFIL BOOK IMPORT
AMSTELKADE 42 - AMSTERDAM

FILMSTROKEN

kunnen door de fotohandel betrokken worden bij de

Filmstrookonderneming **„FIPRON",**
KINDERDIJKSTR. 65, AMSTERDAM-Z. TEL. 98332

Wij maken ook aan de hand van losse foto's series in opdracht

Wilt U voordelig en goed Uw **WINKELBETIMMERING** veranderen?

In 33 jaar verzorgden wij meer dan 3000 winkelinterieurs

Vraagt dan prijs en tekening bij **Fa J. HAASDIJK**

Schietbaanstr. 15 - Jan v. Vuchtstr. 42 - ROTTERDAM - Tel. 30759-30752

PAILLARD

Opname-camera's:

H 16 Standaard-uitvoering, voor 16 mm film, in lederen koffer, voorzien van 10 × vergrotende en universeelzoeker.

Revolverkop met objectieven:
Kern Yvar 1 : 2,8 f = 16 mm
Kern Switar 1 : 1,4 f = 25 mm
Kern Yvar 1 : 2,8 f = 75 mm

Op aanvraag ook leverbaar:
Kern Genevar 1 : 1,9 f = 25 mm
Kern Yvar 1 : 3,3 100 mm
Kern Yvar 1 : 4 150 mm

H 8 camera Standaard-uitvoering, voor 8 mm film, in lederen koffer. De camera is voorzien van 10 × vergrotende en universeelzoeker

Revolverkop met objectieven:
Kern Switar 1 : 1,5 f = 12½ mm
Kern Yvar 1 : 2,5 f = 25 mm
Kern Yvar 1 : 2,8 f = 36 mm

VRAAGT INLICHTINGEN BIJ UW HANDELAAR.

Import:

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v/h E. FISCHEL Jr N.V.

Geldersekade 86—88 AMSTERDAM-C

Tel. 45001 - 42834 - 45377

1000 OPNAMEN

VOOR

f 130.—

Wedstrijdreglement Fotowedstrijd Bloemententoonstelling Keukenhof

Het Bestuur van de Bloemententoonstelling „Keukenhof" te Lisse schrijft, in overleg met de Bond van Nederlandse Amateur-fotografen Verenigingen de volgende wedstrijd uit voor foto's te nemen in het jaar 1952

Artikel 1

Gevraagd worden foto's in zwart-wit (geen kleuropnamen dus) van de Bloemententoonstelling „Keukenhof", op het terrein genomen, waaruit het karakter van deze tentoonstelling naar voren komt.

Artikel 2

De wedstrijd is open voor alle amateurfotografen, bezoekers van de tentoonstelling. Uitgesloten zijn amateurs, die tevens de fotografie als vak beoefenen.

Artikel 3

De foto's moeten goed verpakt worden ingezonden aan het adres: Stichting Keukenhof, Lisse, vóór of op 1 Juni 1952.

Artikel 4

Aan de achterzijde moet elke foto voorzien zijn van naam en adres van de inzender en van een doorlopend nummer. Tevens moet op elke foto vermeld worden uit hoeveel foto's de gehele inzending bestaat.

Artikel 5

Maximaal aantal foto's per inzender 6 stuks. Elk ander aantal beneden zes is toegestaan.

Artikel 6

Minimum toegelaten formaat is 13 x 18 cm, maximum toegelaten is 24 x 30 cm. De foto's moeten onopgezet blijven.

Artikel 7

Indien de foto's terugverlangd worden, moet dit eveneens achterop de foto vermeld worden; retourzending geschiedt franco. De uitschrijfster verbindt zich de niet opgevraagde foto's niet ten eigen behoeve of tot welk ander doeleinde ook te gebruiken.

Artikel 8

De uitschrijfster wil zich het recht voorbehouden om de daarvoor in aanmerking komende foto's op de eerstvolgende bloemententoonstelling Keukenhof, eventueel opgezet, ten toon te stellen, tenzij men te kennen geeft hiertegen bezwaar te hebben.

Artikel 9

Er zullen vijf bekroningen worden uitgereikt en wel:

Een eerste prijs ten bedrage van f 75.—
„ tweede „ „ „ „ f 60.—
„ derde „ „ „ „ f 40.—
„ vierde „ „ „ „ f 25.—
„ vijfde „ „ „ „ f 10.—

Aan dezelfde inzender kan niet meer dan één prijs worden toegekend.

Artikel 10

Voor de bekroonde foto's wordt bepaald, dat de uitschrijfster het reproductierecht kan verkrijgen tegen een extra betaling van f 5.— per foto.
Voor niet bekroonde foto's, die de uitschrijfster zou willen reproduceren, wordt een reproductierecht van f 10.— betaald.

Artikel 11

De beoordeling der foto's zal worden opgedragen aan een bevoegde jury, bestaande uit drie leden, te benoemen in overleg met de B.N.A.F.V.

Artikel 12

De grootste zorg zal worden gedragen voor de inzendingen, evenwel kan de uitschrijfster zich niet verantwoordelijk stellen voor mogelijke beschadiging of anderszins.

Artikel 13

In gevallen, waarin dit reglement niet voorziet, beslist het Bestuur van de tentoonstelling „Keukenhof", in overleg met de jury.

STICHTING DETAILHANDEL IN FOTO- EN PROJECTIE-ARTIKELEN
DEFOPA
SECTIE VAKOPLEIDING

Reeds bijna **250** cursisten nemen deel aan onze

2-jarige schriftelijke cursus Fotohandelaar

Het steeds groeiende aantal aanvragen maakt het noodzakelijk, **per 15 Maart 1952** wederom met een nieuwe cursus aan te vangen.

De cursus is samengesteld volgens een moderne onderwijsmethode en is geheel ingesteld op de **practijk** van de fotohandel. De cursus wordt aangevuld door mondelinge lessen in verschillende plaatsen des lands en leidt op voor het officiële **vakdiploma Fotohandelaar** als bedoeld in het Vestigingsbesluit Fotobedrijven 1951. Duur van de cursus **twee jaar.**

Deelname is uitsluitend mogelijk voor hen, die in de Fotohandel werkzaam zijn.

Op 15 October j.l. zijn wij tevens wederom aangevangen met een **cursus Smalfilmoperateur.** Ook op deze cursus is nog inschrijving mogelijk.

Prospectus en aanmeldingsformulier zijn verkrijgbaar bij de

Stichting „DEFOPA"

Sectie Vakopleiding

Galileistraat 175 - DEN HAAG
Telefoon 594715

Kodak

BROMIDE, het vergrotingspapier voor de veeleisende amateur en de critische vakman. Een vergroting op Kodak Bromidepapier wordt gekenmerkt door de rijke gradatie, ...door krachtige, volle schaduwen naast fijn doortekende, brillante lichten, ...door perfecte detailweergave. Kodak Bromide laat zich prettig verwerken; de beeldtint is uiterst gelijkmatig in alle contrastgraden en bij ver uiteenlopende ontwikkeltijden. Kodak D-163 is voor dit papier de aangewezen ontwikkelaar. Behandeling in verschillende soorten kleurbaden geeft zeer goede resultaten. Bij uw fotohandelaar kunt u een keus maken uit Kodak Bromide in verschillende tinten, oppervlakken, formaten en verpakkingen.

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG